

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE LICHAMELIJKE SCHADE IN CIJFERS

Ten vervolge op vorige gelijknamige bijdragen¹ wordt thans een overzicht gepubliceerd van de in 1982 en 1983 in de voornaamste gespecialiseerde tijdschriften verschenen beslissingen, waarbij aan een slachtoffer van een ongeval of aan zijn rechthebbenden schadevergoeding wordt toegekend wegens lichamelijke schade.

Ik dank allen die mij rechtstreeks of via de redactie van het *Rechtskundig Weekblad* onuitgegeven uitspraken hebben meegedeeld. De overvloedige documentatie waarover ik voor dit overzicht van twee jaren beschik, maakte het niet mogelijk alle meegedeelde onuitgegeven uitspraken te vermelden. Onuitgegeven uitspraken van 1981 en vroeger met uitsluitend cijfermatige gegevens werden geweerd. Voor het overige werd zo objectief mogelijk geselecteerd uit beslissingen waarvan er van een zelfde rechtbank te veel beschikbaar waren.

1. Rechtsonzekerheid

De hieronder besproken uitspraken illustreren op treffende wijze de onzekerheden waaraan zowel advocaten als verzekeraars zijn blootgesteld, wanneer ze trachten in der minne een lichamelijke schade te regelen.

Een van de dossiers die een verzekeraar aldus te behandelen kreeg, betrof een ongeval van 1978 van een 31-jarige medebestuurder van een bloeiende familiale onderneming die een twintigtal mensen tewerkstelde. Zijn blijvende invaliditeit van 15 % werd hoofdzakelijk bepaald door een zekere asthenie (moeilijkheden bij een inspanning) ten gevolge van de wegname van de milt, een hinder bij het hurken en een krachtvermindering in de linkerpols.

De eiser oordeelde dat zijn economische bekwaamheid was aangetast in dezelfde mate als zijn fysieke integriteit en eiste dus, in 1980, een kapitalisatie op basis van zijn inkomen. De totale claim bedroeg 5.300.000 fr. in hoofdsom, inbegrepen uitgaven en kosten, de materiële schade tijdens de tijdelijke arbeidsongeschiktheid en de morele schade.

De verzekeraar van zijn kant gaf toe dat de fysiologische handicap van 15 % zeker, althans volgens de jurisprudentiële tradities, een materiële schade uitmaakte, maar dat deze anderzijds in casu geen enkele weerslag had op de economische waarde, rekening houdend met de kwalificaties van vooral intellectuele aard in het economisch en sociaal milieu van het slachtoffer. Hij voerde aan dat het begroten, op basis van het bedrijfsinkomen, van een materiële schade, die voortvloeit, niet uit een geldelijk of economisch verlies, maar uitsluitend uit een verhoogde inspanning, zou betekenen dat men de vergoeding van deze schade zou laten afhangen van het professionele en sociale niveau van de getroffene in plaats van van de ernst der sekwen en van de min of meer pijnlijke aard van de verhoogde inspanning.

De verzekeraar oordeelde dus dat dit geval moest opgelost worden met de toekenning van een forfaitaire vergoeding van 30.000 fr., hoogstens 40.000 fr. per punt, maar gaf anderzijds toe dat het onmogelijk was met zekerheid te voorspellen hoe de rechtbank en het hof van beroep de schade van deze jonge bedrijfsleider zouden ramen. Hij meende derhalve dat het voor beide partijen opportuun zou zijn de vergoeding in der minne te bepalen op een bedrag halverwege de twee extreme bedragen, dat van een kapitalisatie en dat van een forfait. Na de kapitalisatieberekening te hebben teruggebracht tot wat hij een juistere verhouding meende te zijn, stelde de verzekeraar in 1980 een algehele vergoeding voor van 2.400.000 fr. in hoofdsom.

Dit voorstel werd geweigerd door de getroffene en de betwisting werd dus voorgelegd aan de rechtbank. Deze nam het principe van de kapitalisatie aan en veroordeelde einde 1982 de verzekeraar tot betaling van een totale hoofdsom van ongeveer 4.300.000 fr. Dezelfde correctionele rechtbank had nochtans amper een jaar eerder aan een arbeider van ongeveer 40 jaar oud 30.000 fr. per punt toegekend, eveneens voor een blijvende invaliditeit van 15 %, die voor de arbeider een heel wat grotere economische betekenis scheen te hebben dan in het besproken geval van de bedrijfsleider, aangezien de invaliditeit veroorzaakt werd door een onvaste gang en een verhoogde vermoeidheid.

Vanwege de verzekeraar volgde hoger beroep. De verzekeraar onderstreepte in zijn conclusie vooral het onderscheid dat moest worden gemaakt tussen het louter medisch

¹ R.W., 1977-78, 1537, e.v.; 1978-79, 129 e.v.; 1978-79, 2465 e.v.; 1979-80, 2803 e.v.; 1980-81, 2505 e.v.; 1982-83, 673 e.v.

begrip «blijvende invaliditeit», dat de vermindering van anatomische of functionele aard aanduidt, en het economisch begrip «blijvende arbeidsongeschiktheid», dat betrekking heeft op de onbekwaamheid om bepaalde lucratieve bezigheden uit te oefenen. Het hof van beroep overwoog dat, zo men al kan aannemen dat de arbeidsbekwaamheid verminderd is door de blijvende invaliditeit van 15 % en de getroffen aldus een vermindering van zijn economische waarde ondergaat, dit verlies nochtans niet automatisch overeenstemt met een arbeidsongeschiktheid van 15 % en dat de schade derhalve niet kan worden becijferd op een percentage van de inkomsten.

Het hof weigerde dus een kapitalisatieberekening uit te voeren, maar kende anderzijds toch een ongebruikelijk hoge forfaitaire vergoeding toe van 1.000.000 fr. voor de blijvende materiële en van 300.000 fr. voor de blijvende morele schade, zodat de vergoeding in totaal, met de andere schadeposten erbij, ongeveer 1.600.000 fr. bedroeg.

Aldus hebben verschillende juristen zich gebogen over een schade waarvan de intrinsieke gegevens eigenlijk erg eenvoudig waren: slachtoffer van 31 jaar, bedrijfsleider, B.I. van 15 %, geen inkomstenverlies. En al deze juristen hebben de schade op zeer verschillende bedragen geraamd, gaande van ongeveer één tot vijf miljoen, bedragen die, in de huidige stand van de rechtspraak, alle even perfect verdedigbaar en rechtvaardigbaar waren.

Uiteindelijk wint niemand hierbij: het slachtoffer ontvangt in 1983 ongeveer 800.000 fr. minder dan wat de verzekeraar hem in der minne had voorgesteld in 1980; de verzekeraar betaalt met premies, berekend op basis van index 1978, een vergoeding gehewaardeerd op haar waarde 1983; hij betaalt ook vergoedende rente die hoger is dan het rendement van zijn reserves.

Maar wat veel belangrijker is dan de winst of het verlies van een van de partijen, is dat de verschillen in dergelijke rechtspraak, waarvan het besproken vonnis en arrest slechts een illustratie zijn, het vertrouwen in de justitie en in onze «ars aequi et boni» ernstig in het gedrang te brengen.

Hoe kan men immers aan een leek — en de betrokkenen en belanghebbenden in een rechtszaak zijn meestal leken — laten begrijpen dat het oordeel van de rechter, hoe redelijk en billijk ook het hemzelf zal lijken, toch nog altijd niet meer is dan een menselijke en dus noodzakelijkerwijze subjectieve beoordeling zodra ze betrekking heeft op elementen die niet van zuiver patrimoniale aard zijn. Hoe kan men aan een leek laten begrijpen

— dat de schade uit een blijvende invaliditeit kan vergoed worden met een forfait of met een kapitalisatie op geen andere voorwaarde dan dat de rechter antwoordt op de conclusies en dat hij zegt waarom hij het ene systeem boven het andere verkiest;

— dat, per punt, het forfait kan variëren van 15.000 fr. tot 75.000 fr.;

— dat de kapitalisatie van een zelfde duurtijd kan worden berekend met een rentevoet van 4,5 % en minder tot 6,5 % en meer;

— dat ze kan worden berekend op basis van een netto-, een halfnetto- of een brutoloon;

— dat de rechter kan weigeren het basisloon te verhogen, maar dat hij er ook 5, 10, 20 % en zelfs meer aan kan toevoegen om toekomstige loonsverhogingen op te vangen;

— en dat het kapitalisatiecoëfficiënt ten slotte kan worden bepaald aan de hand van twee verschillende, nu zelfs drie verschillende tafels.

Het is niet, geloven wij, dat recht waar niets waar is, en zelfs dat niet, dat de rechtzoekende wenst. Maar het is wellicht wel deze rechtsonzekerheid die van België het land maakt met, op Frankrijk na, het grootste aantal geschillen.

2. Ons medisch keurslijf

In de vooroorlogse rechtspraak werd overwegend *materiële* schade gelijkgesteld met *patrimoniale* schade en diende het langs medische weg vastgestelde invaliditeitspercentage hoofdzakelijk om de morele schade te begroten. Een aantasting van de fysieke integriteit die geen rechtstreeks inkomstenverlies veroorzaakte, kreeg dus geen materiële schadevergoeding. We citeren hieronder enkele uitspraken die ons nu als ketterij in de oren klinken.

— Wanneer de burgerlijke partij haar volledig loon blijft ontvangen, heeft ze, naast de morele schade, alleen recht op het herstel van de financiële schade, in casu de medische kosten.

— De gevolgen van een ongeval mogen niet theoretisch gewaardeerd worden op basis van de besluiten van de gerechtsdeskundige, maar moeten beschouwd worden rekening houdend met de effectieve gevolgen wat betreft de vermindering van de inkomsten van het slachtoffer.

— De fysieke vermindering van 55 % oefent geen invloed uit van dezelfde aard op de arbeidsbekwaamheid.

— Wanneer niet wordt aangetoond dat de blijvende invaliditeit van 5 % een invloed uitoefent op de beroepssituatie van de getroffen, heeft deze geen enkel recht op een vergoeding voor materiële schade.

— De staatsbeambte die bij een gedeeltelijke blijvende invaliditeit geen inkomstenverlies lijdt, kan geen aanspraak maken op enige vergoeding.

— Een blijvende invaliditeit van 10 % maakt slechts een aantasting van de lichamelijke integriteit uit en kan geen aanleiding geven tot het toekennen van een vergoeding uit hoofde van materiële schade².

Deze rechtspraak bleef, hoewel minder algemeen, toegepast tot in de vijftiger jaren. Dabin en Lagasse stelden in 1952 nog vast dat vele uitspraken vergoeding wegens materiële schade weigerden wanneer de invaliditeit geen inkomstenvermindering had veroorzaakt en verwezen hierbij nog naar arresten van Luik en Brussel uit 1951³. Ook in een later overzicht leest men dat er nog een overvloedige rechtspraak is, die oordeelt dat de materiële schade niet bestaande is bij afwezigheid van weerslag op het inkomen⁴. In het overzicht over de periode 1955-1959 heet het dat de rechtspraak verdeeld is⁵ en het is slechts tussen 1959 en 1963 dat de meer-

² Corr. Charleroi, 9 juli 1934, *R.D.J.B.*, 1936-46, nr. 858; Hof Luik, 12 februari 1936, *ibid.*, nr. 868; Hof Brussel, 16 december 1936, *ibid.*, nr. 872; Rb. Leuven, 27 december 1938, *ibid.*, nr. 886; Hof Brussel, 31 december 1938, *ibid.*, nr. 888.

³ J. DABIN en A. LAGASSE, «Examen de Jurisprudence, 1948-1951», *R.C.J.B.*, 1952, 91.

⁴ R.O. DALCQ, «Chronique de Jurisprudence, 1951-1954», *J.T.*, 1955, 326.

⁵ J. DABIN en A. LAGASSE, «Examen de Jurisprudence, 1955-1959», *R.C.J.B.*, 1959, 307.

derheid van de feitenrechters oordelen dat de aantasting van de fysieke integriteit, onafhankelijk van haar eventuele weerslag op de inkomsten, een materiële schade uitmaakt⁶.

Aan die evolutie was de verbetering van de algemene welstand zeker niet vreemd; in een maatschappij die bovendien meer en meer competitief en materialistisch gericht werd, kon het niet anders of de schade moest een grotere materiële waarde toegemeten krijgen. Met de verbetering van de algemene welstand nam ook de uitbreiding van de verschillende aansprakelijkheidsverzekeringen toe, aangevuld vanaf 1957 met de verplichte autoverzekering (aangevuld ook met de rechtsbijstandsverzekering die voor de rechtsconsument de toegang tot de rechtbanken vergemakkelijkte). Hoewel deze omstandigheid theoretisch niet schadebepalend zou mogen zijn, gingen de rechtbanken in de praktijk rekening houden met de grotere solvabiliteit van de uiteindelijke schuldenaar, de verzekeraar. Ook vandaag stelt men nog vast dat een onderscheid wordt gemaakt tussen de slachtoffers van verzekerde en van niet verzekerde aansprakelijken. Op 3 november 1982 kende de 9e kamer van het Hof van Beroep te Brussel aan een 85-jarige man met 7% blijvende invaliditeit een vergoeding toe van 17.500 fr. vermengd per punt; de tegenpartij was verzekerd. Op 12 januari 1983 kende dezelfde kamer van hetzelfde hof aan een 20-jarige man met 4% blijvende invaliditeit 15.000 fr. vermengd per punt toe, waarbij wordt aangevoerd dat, hoewel jongere slachtoffers hun handicap langer moeten ondergaan, zij over een groter aanpassingsvermogen beschikken. De tegenpartij was niet verzekerd. Op 8 november 1983 werd dan weer, eveneens door de 9e kamer, aan een 20-jarig slachtoffer een vergoeding toegekend van 20.000 fr. vermengd per punt wegens 3% blijvende invaliditeit; de tegenpartij was verzekerd (alle drie uitspraken onuitgegeven; vermeld in tabel 22).

Een van de andere oorzaken van de stijging van het belang dat de blijvende invaliditeit als materieel schadebestanddeel kreeg, was de desbetreffende cassatierechtspraak en de commentaar van de rechtsleer. In deze periode besliste het Hof van Cassatie nl. verschillende malen dat de vergoeding wegens aantasting van de fysieke integriteit noch uitgesloten, noch verminderd was door de omstandigheid dat het salaris werd doorbetaald⁷ en dat de economische waardevermindering en het feit dat het slachtoffer een zeker aantal activiteiten niet meer zou kunnen uitoefenen een materiële schade betekende⁸. Eveneens werd vastgesteld dat de grotere inspanningen veroorzaakt door de blijvende invaliditeit, een materiële schade uitmaakten⁹.

Hieruit werd wat al te vlug geconcludeerd dat, zelfs bij afwezigheid van loonverlies, *elke* aantasting van de fysieke integriteit een schade van materiële aard betekende¹⁰. Dat

heeft het Hof natuurlijk niet gezegd. Wel zegt het arrest van 24 augustus 1967 dat de feitenrechter een vergoeding wegens materiële schade voor de periode na de leeftijd van 65 jaar kan toekennen op basis van de aantasting van de fysieke integriteit, wat echter nog niet inhoudt dat *elke* aantasting een materiële schade uitmaakt.

Hoewel het onderstaande ook weer niet betekent dat niet elke aantasting een materiële schade uitmaakt, had nochtans het Hof eerder reeds vastgesteld dat een arbeidsongevallenverzekeraar niet gerechtigd is schadevergoeding te vorderen wanneer, naar gemeen recht, het slachtoffer geen aantasting van zijn economisch potentieel ondergaat en de rechter heeft vastgesteld *dat er alleen morele schade bestaat*¹¹.

Omdat het hoe dan ook duidelijk is dat niet écht elke aantasting van de fysieke integriteit een materiële schade kan betekenen en tevens omdat de rechter niet de aantasting in se in aanmerking dient te nemen, maar uitsluitend de weerslag die die aantasting in concreto kan hebben¹² is de rechtspraak van het Hof van Cassatie heel wat genuanceerder en verfijnder.

Zo kan een blijvende invaliditeit niets meer betekenen dan een aantasting van de fysieke integriteit, zonder enige vermindering van de economische waarde van het slachtoffer tot gevolg te hebben¹³ en zo werd ook een arrest, dat materiële schade vergoedde zonder daarbij te verduidelijken of deze schade een vermindering van de arbeidsgeschiktheid meebracht met weerslag op de economische waarde van het slachtoffer, dan wel enkel een vermindering van diens fysiologische waarde veroorzaakte, om die reden door het Hof van Cassatie vernietigd¹⁴. De enkele vaststelling dat er geen economisch verlies is, laat de feitenrechter echter niet toe een vergoeding wegens materiële schade te weigeren indien hij niet tevens vaststelt dat het slachtoffer geen verhoogde inspanning heeft moeten leveren¹⁵. Hieruit volgt dat hij die vergoeding wel mag weigeren wanneer hij vaststelt dat er geen economische waardevermindering bestaat en dat er anderzijds geen verhoogde inspanning werd geleverd¹⁶.

Hoewel beide laatstgenoemde cassatiearresten betrekking hadden op tijdelijke arbeidsongeschiktheid, is het duidelijk dat de principes ervan kunnen worden toegepast op de blijvende invaliditeit. Als immers de rechter vaststelt dat de blijvende invaliditeit geen weerslag kan hebben op de inkomsten, noch op de economische waarde van het slachtoffer op de arbeidsmarkt en dat ze het slachtoffer geen hogere inspanningen oplegt tijdens professionele of andere lucratieve activiteiten, dan kan hij zich beperken tot het toekennen van een schadevergoeding wegens de enige schade die in een dergelijk geval bestaat, nl. de morele. Enkele rechtbanken werken trouwens op deze wijze; wij komen hierop verder nog terug.

⁶ J. DABIN en A. LAGASSE, «Examen de Jurisprudence, 1959-1963», R.C.J.B., 1964, 318.

⁷ O.a. Cass., 15 maart 1954, R.G.A.R., 1954, nr. 5438; Cass., 28 mei 1955, R.G.A.R., 1956, nr. 5661.

⁸ O.a. Cass., 12 januari 1953, Pas., 1953, I, 319; Cass., 30 januari 1961, Pas., 1961, I, 576.

⁹ O.a. Cass., 20 juli 1961, Pas., 1961, I, 1145; Cass., 20 juli 1962, Pas., 1962, I, 1245.

¹⁰ R.O. DALCQ, «L'indemnisation du préjudice corporel», J.T., 1969, 505; J. FONTEYNE, noot onder Cass., 24 augustus 1967, R.G.A.R., 1969, nr. 8186.

¹¹ Cass., 22 mei 1959, R.G.A.R., 1961, nr. 6610.

¹² R.O. DALCQ, «L'indemnisation du préjudice corporel», J.T., 1969, 505.

¹³ Cass., 24 oktober 1966, Pas., 1967, I, 251.

¹⁴ Cass., 28 april 1966, Pas., 1966, I, 1089.

¹⁵ Cass., 30 november 1970, R.G.A.R., 1972, nr. 8763.

¹⁶ Cass., 5 oktober 1970, R.G.A.R., 1971, nr. 8734, noot J.F.

Sinds echter bij de feitenrechtters meer en meer en ten onrechte het gevoelen groeide dat volgens de cassatierecht-spraak de blijvende aantasting van de fysieke integriteit een materiële schade uitmaakt, heeft de procentuele raming van de materiële schade een belang gekregen die ze nooit had mógen krijgen, en is meer en meer verwarring ontstaan tussen de zuiver fysiologische handicap en de economische arbeidsongeschiktheid.

Dit is een opmerking die in een of andere vorm met grote regelmaat terugkomt in de commentaren van de laatste jaren¹⁷. Ook gerechtsdeskundigen stellen dit vast: eerder dan, zegt men, een distributieve rechtspraak te zien ontstaan waarbij niet-invalidiserende handicaps niet meer zouden worden vergoed om op een meer realistische wijze een werkelijke arbeidsongeschiktheid te vergoeden, wonen wij de systematische vergoeding bij van elke graad van fysiologische ontwaarding voor alle slachtoffers. Om enkele uitzonderlijke onrechtvaardigheden te compenseren, creëert het systeem er vele andere in tegengestelde zin. Een slecht uitgedrukt verlangen tot billijkheid en de afwezigheid van sociale durf benadelen aldus de hele gemeenschap¹⁸.

De procentuele raming van de aantasting van de fysieke integriteit wordt in ons rechtsbestel volledig overgelaten aan de medicus; terecht, want hij is de enige die, binnen de perken van zijn wetenschap en voortgaande op zijn ervaring en de indicaties van de invaliditeitsschalen, zelfs zo van deze laatste de wetenschappelijke waarde door sommigen in twijfel wordt getrokken, die aantasting kan vaststellen en procentueel uitdrukken. Hierbij wordt dan echter al te vaak uit het oog verloren dat de medicus, begrensd als hij is door de beperkingen van zijn wetenschap, niet veel meer kan dan een invaliditeit, d.i. een fysieke handicap, vaststellen zonder duidelijk de relatie te kunnen leggen tussen die invaliditeit en de weerslag ervan op de *toekomstige* arbeidsbekwaamheid. Voor *tijdelijke* arbeidsongeschiktheid, waarbij hij slechts rekening moet houden met het beroep van het slachtoffer, kan hij wellicht deze relatie nog vastleggen, hoewel men toch vaak moet vaststellen dat een eenvoudige breuk van de pols of van de enkel van een sedentaire bediende altijd aanleiding zal geven tot een medische 100 % tijdelijke arbeidsongeschiktheid van enkele weken, terwijl die bediende nochtans in concreto zijn werk hervat na enkele dagen rust. Om de weerslag van een *blijvende* arbeidsongeschiktheid te ramen is er echter meer dan een louter fysiologische inventaris van het letsel nodig. Een blijvende arbeidsongeschiktheid dient immers te worden

geraamd in verband met o.a. de leeftijd, kennis, aanpassings- en concurrentiemogelijkheden van het slachtoffer op de *algemene* arbeidsmarkt en dan nog zonder rekening te houden met de economische crisis¹⁹. Men kan van een medicus niet verwachten dat hij kennis heeft van al deze nevenelementen, noch dat hij een beroep doet op andere wetenschapsmensen, zoals sociologen en arbeidsmarktdeskundigen (bestaan die trouwens wel?).

Dat de medici dat niet kunnen en zeker niet op een uniforme manier, blijkt uit een enquête over de verzekerings-geneeskundige praktijk. Als conclusie kwam hieruit o.a. naar voren dat, hoewel de procentuele invaliditeitschalen slechts indicatief gebruikt worden en de percentages aangepast worden aan allerlei factoren, er nogal wat variatie bestaat in de elementen waarmee rekening wordt gehouden. «Het is echter ontegensprekelijk zo dat de geneesheren des te meer rekening houden met een factor, naarmate deze meer somatisch gekleurd is. Met de leeftijd en het dragen van protesen wordt zeer veel, met inkomen, familiestatus wordt zeer weinig rekening gehouden. Over het gebruik van het arbeidscriterium — toch een van de belangrijkste bij het schatten van *arbeidsongeschiktheid* — heerst een enorme verdeeldheid. Er is inderdaad geen duidelijke visie op de arbeidsongeschiktheidsproblematiek: men maakt zeer dikwijls verwarringen tussen de fysieke oorzaak en de economische gevolgen van lichamelijke schade. Daarbij zijn er verschillende aanwijzingen dat vele experts niet datgene vaststellen wat ze beweren of menen te evalueren²⁰.»

Zelfs wanneer we een geneesheer-deskundige opdragen een blijvende *arbeidsongeschiktheid* vast te stellen, zal deze geneesheer dus meestal niet anders doen dan op basis van hoofdzakelijk somatische factoren een blijvende *invaliditeits*graad opgeven. Hierbij moeten wij er dan aan denken dat het Hof van Cassatie onze aandacht er al op heeft gevestigd dat er een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de begrippen «invaliditeit» en «ongeschiktheid», het eerste met een medische, het tweede met een economische betekenis²¹; eveneens dat een invaliditeitsgraad best een ander arbeidsongeschiktheidspercentage kan betekenen²².

Wanneer we een vergoeding verlenen wegens materiële schade ten gevolge van een blijvende invaliditeit, hebben wij voor ogen de vergoeding voor het verlies dat de getroffen in zijn arbeidspotentieel ondergaat. Het louter lichamelijk deficit, uitgedrukt in een invaliditeitspercentage, vormt echter noch in het gemene recht, noch in de arbeidsongevallenverzekering een juridisch begrip, doch alleen een *primaire* gegeven waaruit, aan de hand van gepaste maatstaven, een (morele en) materiële schade kan worden afgeleid²³. Deze niet meer dan indicatieve aard van het invaliditeitspercentage laat het Arbeidshof te Luik, in een arbeidsongeval waarbij de behandelende geneesheer de blijvende invaliditeit had vastgesteld op 1 %, waarvan de juistheid

¹⁷ R.O. DALCQ, «Examen de Jurisprudence, 1963-1967», *R.C.J.B.*, 1968, 370; L. SCHUERMANS, «Overzicht van Rechtspraak, 1961-1968», *T.P.R.*, 1969, 129; J.L. FAGNART, «Examen de Jurisprudence, 1955-1969», *R.C.J.B.*, 1970, 129; J. HALEWIJCK DE HEUSCH, «L'évaluation des incapacités», *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10114; M. BARROT, «L'expertise médicale pour l'indemnisation; de la mission à l'utilisation du rapport», *R.G.A.R.*, 1983, nr. 10617; M. VANDEWEERDT, «De schadeloosstelling van de menselijke schade in het regime van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid», *R.W.*, 1982-83, 1249.

¹⁸ Dr. P. LUCAS, «L'évaluation in concreto; réalité médicale ou rêve financier?», referaat gehouden op het Internationaal Congres van herstel van de menselijke schade, U.I.A., 30 april - 2 mei 1979:

¹⁹ Cass., 30 maart 1980, *R.B.S.S.*, 1980, 796, noot R. ELST.

²⁰ J. VAN STEENBERGE, *Schade aan de mens*, I, 541.

²¹ Cass., 3 november 1969, *R.G.A.R.*, 1971, nr. 8626, noot.

²² Cass., 30 mei 1972, *Pas.*, 1972, I, 905.

²³ Arbh. Antwerpen, 22 november 1978, *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10173; Arbrb. Charleroi, 5 maart 1980, *De Verz.*, 1980, 653, noot.

werd toegegeven door de geneesheer-raadgever van de verzekeraar, dan ook terecht zeggen dat het geenszins nodig is een geneesheer-deskundige aan te stellen om de socio-economische gevolgen te waarderen: deze beoordeling behoort immers hoofdzakelijk toe aan de rechter²⁴.

Indien wij als juristen voortgaan met blindelings en gemakshalve te steunen op gegevens uit een andere wetenschap, de medische (waarvan de «baremale» gegevens alleen betrekking hebben op het psychosomatische), dan zullen onze berekeningen (X % vermenigvuldigd met een forfait of met het loon) een valse indruk van rechtvaardigheid en zekerheid blijven geven, terwijl die berekeningen rekening houden noch met de soms zwaardere economische schade in de gevallen van een hoge fysiologische invaliditeit, noch met de bijna altijd niet bestaande materiële schade bij de lagere invaliditeitsgraden.

In dit laatste verband zij herinnerd aan de studie die een tiental jaren geleden werd gemaakt door Jacques Dalem en Pierre Mathieu, beiden geneesheren verbonden aan de Université de Liège en het Cockerillziekenhuis te Seraing. We leren hieruit dat op 18.000 geobserveerde arbeidsongevallen die tot een blijvende invaliditeit hadden geleid

61 % een B.I. had van 0,5 tot 5 %

19 % van 5,5 tot 10 %

11 % van 10,5 tot 20 %

4 % van 20,5 tot 30 %

2,5 % van 30,5 tot 40 %

1 % van 40,5 tot 50 %

0,5 % van 50,5 tot 60 %

0,5 % van 60,5 tot 70 %

0,5 % van 70,5 en meer

(De cijfers werden afgelezen van een niet zeer duidelijke grafiek. Ze kunnen enkele tienden verkeerd zijn.)

514 ongevallendossiers met blijvende invaliditeit, *geconsolideerd sedert meer dan 10 jaar*, werden herzien in het licht van de weerslag die het trauma had gehad op de arbeidsgeschiktheid en op het inkomen, hierbij rekening houdend met indexstijging, eventuele andere C.A.O.-loonsverhogingen en promotieverlies. Uit de besluiten halen we de volgende voornaamste punten:

1. De hercontrole van de lichamelijke letsels wees uit dat de consolidatiedatum gewoonlijk goed gekozen was: in alle tranches op één na was de gemiddelde invaliditeitsgraad 10 jaar na de consolidatie lichtjes gedaald; alleen in de schijf van 50 tot 60 % was hij gestegen.

2. In 75 % van de gevallen lagen de toegekende graden van blijvende invaliditeit hoger dan het economisch verlies: ofwel was er geen economisch verlies, ofwel was het verlies kleiner dan het percentage B.I.

3. Zelfs kleine graden van blijvende invaliditeit hebben soms een economische weerslag.

4. Zelfs zware letsels hebben soms geen economische weerslag.

5. Het is slechts tussen 35 en 40 % B.I. dat men het keerpunt vaststelt waarna het trauma een uitgesproken economische weerslag heeft²⁵.

Hieruit blijkt duidelijk dat de medisch vastgestelde invaliditeitspercentages haast nooit overeenstemmen met de werkelijke economische schade. Meestal is het percentage te hoog gekozen. Uiteraard zal zich dat hoofdzakelijk voordoen in de lagere percentages, die echter tot 30 % blijvende invaliditeit 95 % van het totale aantal uitmaken. In de hogere invaliditeitsgraden zal daarentegen het invaliditeitspercentage vaak te laag zijn gekozen. Het gevolg hiervan is dat lagere invaliditeitsgraden meestal oververgoed worden, de hogere meestal ondervergoed indien de rechtbank rekening houdt met de medische invaliditeit, niet met de reële arbeidsongeschiktheitsgraad.

De rechtbanken die bij de lagere invaliditeitsgraden met de concrete realiteit, dit wil zeggen met de afwezigheid van materiële schade, rekening trachten te houden, vormen de uitzondering. Uit onze rechtspraaktabellen halen wij de volgende gegevens.

De Correctionele Rechtbank te Turnhout stelde vast dat voor een 28-jarige arbeider de B.I. van 1 % alleen aanleiding kan geven tot morele schade, waarvoor 15.000 fr wordt toegekend. Bijkomend kan vermeld worden dat aan de echtgenote, die 30 % B.I. opliep en werkloos was, geen materiële schade wordt toegekend, tenzij in haar hoedanigheid van huisvrouw, aangezien niets toelaat te veronderstellen dat ze nog enige lucratieve arbeid zal kunnen hervatten. Er kan derhalve geen rekening worden gehouden met het vooropgestelde hypothetisch loon, noch met de werklozensteun. Ze geniet inderdaad nog ten volle het vervangingsinkomen en de blijvende invaliditeit heeft hierop geen financiële weerslag²⁶.

Van een 50-jarige arbeider bepaalde de deskundige de invaliditeit op 3 %. In acht genomen dat het restletsel geen economische weerslag heeft, wordt alleen een morele schadevergoeding van 18.000 fr. per punt verleend²⁷. Te Oudenaarde stelde men vast dat de 8 % B.I. van een vijftigjarige arbeider geen loonverlies en derhalve geen materiële schade veroorzaakt, zodat alleen vergoeding voor morele schade ten bedrage van 25.000 fr per punt werd toegekend²⁸.

Zelfs voor 20 % B.I. van een 53-jarige huisvrouw werd alleen morele schadevergoeding van 15.000 fr. per punt verleend. Toch hadden de sekwen o.a. betrekking op een mobiliteitsbeperking van de rechteronderarm. De deskundige had echter, waarschijnlijk zonder op de betekenis van de woorden te letten, gesproken van een invaliditeit en niet van een arbeidsongeschiktheid²⁹.

Te Luik, waar vaak gekapitaliseerd wordt voor zelfs de laagste graden van invaliditeit³⁰, werd geoordeeld dat van een bediende-boekhouder de 6 % B.I., toegekend wegens extensie- en flexiebeperkingen van het eerste kootje van de linkermiddenvinger, geen minderwaarde op de arbeidsmarkt betekent, noch het slachtoffer bijkomende inspanningen oplegt. Derhalve wordt niet gekapitaliseerd, maar

cité économique», Revue française du dommage corporel, 1976, 191.

²⁶ Corr. Turnhout, 20 september 1982, onuitgegeven.

²⁷ Corr. Gent, 8 april 1983, onuitgegeven.

²⁸ Corr. Oudenaarde, 20 oktober 1983, onuitgegeven.

²⁹ Corr. Neufchâteau, 29 maart 1983, onuitgegeven.

³⁰ Zie o.a. voor 2 % Hof Luik, 23 oktober 1980, *R.G.A.R.*, 1982, nr. 10441.

²⁴ Arbhr. Luik, 8 februari 1982, *R.G.A.R.*, 1983, nr. 10698; in dezelfde zin Arbhr. Brussel, 21 juni 1982, *R.G.A.R.*, 1983, nr. 10713.

²⁵ J. DALEM en P. MATHIEU, «Invalidité permanente et incapacité

een vermengde materiële en morele schadevergoeding toegekend van 33.333 fr. per punt. Deze uitspraak is een duidelijke illustratie van de verkeerde opvatting dat elke aantasting een materiële betekenis heeft³¹.

De 8e kamer van de Correctionele Rechtbank te Brugge maakt steeds zeer consequent het onderscheid tussen medische invaliditeit en economische arbeidsongeschiktheid door zelf, als ultieme beoordeler van de schade, het invaliditeitspercentage slechts als een primair indicatief gegeven te beschouwen en door zelf na te gaan of de invaliditeit wel degelijk die materiële betekenis heeft, die wij gewoon zijn, meer uit traditionele dan redelijke overwegingen, eraan te hechten. Spijtig staat niet altijd de leeftijd en het beroep vermeld, zodat de vergelijkingen niet volledig kunnen worden doorgetrokken. Hoe dan ook wordt van sekwen aan de benen met 3 % B.I. vastgesteld dat ze geen reële functionele hinder betekenen, van hoofdzakelijk morele aard zijn en gepast vergoed worden met 20.000 fr per punt³². Hetzelfde geldt voor een mobiliteitsbeperking van de rechterpink van een bediende³³. Ook wanneer een B.I. van 13 % geen functionele hinder betekent, wordt geen materiële schadevergoeding verleend: de eventuele verhoogde inspanning met pijngewaarwording is van zuiver morele aard³⁴. Zelfs voor 33 % B.I. van een leraar met statutaire vastheid van betrekking zonder economische schade, noch verlies van waarde op de arbeidsmarkt, waar hij zich nooit zal moeten aanbieden, wordt alleen de morele schade vergoed met 20.000 fr. per punt³⁵.

Consequent wordt dan weer geoordeeld dat de schade van een jonge beroepsmilitair van 23 jaar met een B.I. van 12 % moet worden vergoed door middel van de kapitalisatieberekening, omdat de verslagen van de militaire geneesheer duidelijk wezen op de verminderde kansen van het slachtoffer als militair in de toekomst en omdat de rechter aldus kon vaststellen dat er een reële functionele hinder bestond en dus een reëel verlies aan economische waarde op de arbeidsmarkt³⁶. Ook aan een 39-jarige verpleegster met 18 % B.I. wordt een gekapitaliseerde vergoeding toegekend. Gezien haar vastheid van betrekking en dus afwezigheid van economisch waardeverlies op de arbeidsmarkt, waarvan ze niet afhankelijk is, dient de kapitalisatie echter niet berekend te worden op basis van 18 % van het loon, maar wel op basis van het werkelijke inkomstenverlies dat het slachtoffer lijdt ten gevolge van een verandering van functie³⁷.

Er kan, voor het Hof van Beroep te Bergen, ook nog verwezen worden naar een uitspraak waarin voor 12 % B.I. van een kleuteronderwijzeres gekapitaliseerd wordt op basis van 6 % van het loon omdat ... de geneesheer-deskundige had voorgesteld de economische weerslag, rekening houdend met vastheid van betrekking, te bepalen op 6 %. Hoe een medicus de economische arbeidsongeschiktheid

kan bepalen op de helft van de fysiologische handicap en waarom het hof dit kritiekloos overneemt, begrijpen wij niet³⁸.

Mutatis mutandis kan deze uitspraak vergeleken worden met de volgende. Te Antwerpen werd aan een 40-jarige metselaar uitsluitend 15.000 fr. morele schade per punt toegekend. Hier had echter de deskundige besloten dat er geen reële blijvende arbeidsongeschiktheid was, doch dat het slachtoffer «wegens het persisteren van een subjectief klachtenpatroon aanspraak kan maken op een morele schadevergoeding die kan worden gelijkgesteld met 2 %». Gaat de medicus hier zijn bevoegdheid niet te buiten en komt het niet aan de rechter toe te beslissen welke kwalificatie moet worden gegeven aan de zelfs door de geneesheer niet objectief vast te stellen sekwen³⁹?

Ten slotte maken we nog melding van een arrest waarin voor 55 % blijvende arbeidsongeschiktheid een vermengde materiële en morele vergoeding van 4.000.000 fr. werd toegekend aan een jonge man wiens materiële schade nog niet door middel van een kapitalisatieberekening kon worden begroot. Een bijkomende 8 % blijvende invaliditeit werd toegekend wegens vermindering van de reukzin. In eerste aanleg werd hiervoor een vermengde materiële en morele vergoeding toegekend van 25.000 fr. per punt. In hoger beroep werd van de bijkomende 8 % gezegd dat deze aantasting van de fysieke integriteit geen weerslag heeft, noch kan hebben op de arbeidsongeschiktheid van het slachtoffer en dat ze bijgevolg niet de oorzaak kan zijn van een materiële schade; de schade is dus van uitsluitend morele aard en wordt vergoed met 150.000 fr., zijnde 18.750 fr. per punt, zeven jaar interest inbegrepen⁴⁰.

Indien voor de lage graden invaliditeit zonder reële economische weerslag kan worden gewenst dat geen rekening wordt gehouden met het via medische weg vastgestelde invaliditeitspercentage en dat dus, naar het voorbeeld van o.a. de Brugse rechtbank, geen vergoeding voor de onbestaande materiële schade wordt toegekend, dan moet men consequent ook stellen dat voor de zware invaliditeitsgraden, waarbij men vaststelt dat de economische weerslag hoger is dan de louter fysiologische handicap, de berekening van de materiële schade niet zonder meer mag gebeuren op basis van de medische procentuele raming. Terwijl deze werkwijze een uitzondering vormt bij de lagere graden van invaliditeit, constateert men integendeel bij de hogere graden dat deze regel zeer vaak wordt toegepast. Wij citeren: een slachtoffer met 85 % arbeidsongeschiktheid kan zijn overblijvende 15 % arbeidsongeschiktheid niet aanpassen aan een winstgevende arbeid⁴¹; een blijvende arbeidsongeschiktheid van 45 % werd voor een leraars lichamelijke opvoeding op 95 % bepaald door de rechtbank⁴²; de materiële schade van een magazijnbediende met 70 % blijvende arbeidsongeschiktheid, die het werk, dat hij gedeeltelijk had hervat, moest opgeven, werd op basis van 100 % be-

³¹ Hof Luik, 3 januari 1983, *Jur. Liège*, 1983, 214.

³² Corr. Brugge, 29 januari 1982, onuitgegeven.

³³ Corr. Brugge, 29 januari 1982, onuitgegeven.

³⁴ Corr. Brugge, 29 oktober 1982, onuitgegeven — in tabel 22 per vergissing vermeld tussen de gevallen van 3 en 4 %.

³⁵ Corr. Brugge, 6 mei 1983, onuitgegeven.

³⁶ Corr. Brugge, 26 februari 1982, onuitgegeven.

³⁷ Corr. Brugge, 29 januari 1982, niet vermeld in de tabellen.

³⁸ Hof Bergen, 24 februari 1982, *R.G.A.R.*, 1983, nr. 10684.

³⁹ Pol. Antwerpen, 28 september 1982, onuitgegeven.

⁴⁰ Hof Brussel, 18 maart 1981, onuitgegeven — niet vermeld in de tabellen.

⁴¹ Hof Luik, 6 april 1977, *R.G.A.R.*, 1978, nr. 9958.

⁴² Corr. Brussel, 28 oktober 1980, *R.G.A.R.*, 1981, nr. 10352.

groot⁴³. Een voorziening in cassatie tegen een dergelijke werkwijze werd verworpen²².

Dat een dergelijke in concreto begroting ook hier niet altijd gebeurt, blijkt uit het arrest dat aan een werkloze man van 26 jaar met 75 % blijvende arbeidsongeschiktheid — en waarvan men zich kan afvragen of hij als werkzoekende nog ooit werk zal vinden — een vergoeding toekent op basis van 75 % van een in akkoord tussen beide partijen vastgesteld basisloon. Ook hier baseert de jurist zich weer hoofdzakelijk op wat de medicus in zijn deskundig verslag zegt, nl. dat het slachtoffer met een verlamde linkerarm en stijve rechterpols nog bv. het beroep van hoofdboekhouder of «toute autre profession compatible avec son invalidité» kan uitoefenen. Mogelijkerwijze heeft het hof zich laten leiden door een andere in concreto bedenking, nl. dat de vergoeding van 75 %, gevoegd bij de werkloosheidsuitkering, uiteindelijk meer dan 100 % betekende, maar dan had dit moeten worden gezegd en was het arrest misschien in aanmerking gekomen voor cassatie⁴⁴.

Een en ander resulteert in de vaststelling dat juristen, die meestal toch maar heel weinig afweten van geneeskunde en economie, aan een medisch begrip een veel te grote economische betekenis hechten. Weliswaar is het enige vaste gegeven het medische, waarvan zowel het tijdstip als het percentage volgens de geciteerde studie van J. Dalem en P. Mathieu juist gekozen zijn; wat onzeker en meestal onjuist is, is het materieel economisch element dat ervan afhankelijk wordt gesteld. Wij hebben aldus op ons, beoefenaars van de *rechtswetenschap*, de zorg geladen om, op basis van gegevens uit een andere wetenschap, de *medische*, en met behulp van elementen uit de *actuariële wetenschap*, de *wiskunde* en het *bankwezen*, een toekomstige *economische* schade te begroten, waarover noch een econoom, noch een futuroloog zich zouden durven uitspreken.

Maar hoe dan ook, zelfs indien men beoefenaars van andere wetenschappen in de raming van een toekomstige schade zou kunnen betrekken, is het probleem niet opgelost.

We schreven vroeger reeds dat de raming van een toekomstige schade, zeker in de huidige labiele economische, monetaire en internationale politieke situatie een mythe is. Immers, zo het al relatief eenvoudig is het fysiologisch deficit van een slachtoffer vast te stellen, en het ook relatief eenvoudig is met een hoge graad van zekerheid vast te stellen dat een kleine invaliditeit in de toekomst waarschijnlijk geen economische weerslag zal hebben, dan zal achter de eenmalige evaluatie van een toekomstige economische schade van een ernstig gewond slachtoffer op datum van de medische consolidatie altijd een vraagteken blijven staan (en, nogmaals, op basis van de studie van J. Dalem en P. Mathieu kan niet ernstig bedoeld worden op invaliditeitsgraden vanaf 35 à 40 %).

Of echter een meermalige evaluatie beter en vooral juistere en billijkere resultaten zou hebben, blijft nog een open vraag. Op de eerste plaats zal een meermalige evaluatie zel-

den gewild worden door de getroffene: een geïndexeerde rente, die niet hetzelfde is als een meermalige evaluatie maar bij een 100 % invaliditeit het principe ervan toch dicht benadert, wordt nu veelal door de getroffene omgezet in een kapitaal. Bovendien, als men zich bij de meermalige evaluatie zou beperken tot het berekenen van het verschil tussen het loon dat de getroffene nog verdient en het loon dat hij zou hebben verdiend, ware er geen verlies opgetreden, dan zou hier weer te weinig rekening worden gehouden met de rol die de medicus noodzakelijkerwijze moet spelen. Ten slotte blijft hij de enige die, los van iedere filosofische thesis of politieke optie, in staat is te zeggen of het verlies of de verandering van werk te wijten is aan het oorspronkelijke trauma eerder dan aan een andere medische, relationele of familiale oorzaak⁴⁵.

Verder mag niet uit het oog verloren worden dat een meer concreet initiatief t.o.v. toekomstige schade slechts betekenis zou hebben indien men zich niet zou beperken tot het theoretisch evalueren van de wetenschappelijke weerslag van de toestand van de arbeidsmarkt met tussenkomst van sociologen en marktanalyse-experts, maar dat men voor elk slachtoffer afzonderlijk en in verband met de zuiver causale handicap, de leeftijd, de professionele en intellectuele bekwaamheden, de verschillende mogelijkheden van werkhervatting, eventueel deeltijds of in bijzondere omstandigheden van veiligheid, hygiëne of arbeidsritme met de grootste aandacht zou onderzoeken. In de praktijk lijkt dit onverwezenlijkbaar⁴⁶.

Volgens dr. med. M. Vandeweerd (Werkgroep voor de Evaluatie van de Menselijke Schade van de KUL) zijn eenmalige forfaitaire evaluatie en consolidatie begrippen die een uitvindsel zijn van de verzekeraars. Het begrip «consolidatie» werd enkel en alleen uitgevonden, zo zegt hij, om het de verzekeraar mogelijk te maken voor eeuwig en altijd ontslagen te zijn van verdere verplichtingen⁴⁷. Volgens hem zijn de verzekeraars nu zelf slachtoffer van de procentuele evaluatie wanneer de vergoeding onevenredig groot lijkt in vergelijking met de concrete en reële schade. In het oorspronkelijk werkdocument, dat wel een zekere openbaarheid heeft gekregen aangezien ik in het bezit werd gesteld van een exemplaar ervan, heette dit zelfs dat het er wel op lijkt «alsof de verzekeraars de demonen, die zij destijds zelf in het leven geroepen hebben, niet meer in bedwang kunnen houden». Tantaene animis caelestibus irae? Is er dan zoveel woede in de Leuvense gemoederen?

Geen enkele verzekeraar is zich ooit bewust geweest van de duistere demonische machten die hij kan uitoefenen, noch van de «onderduimse druk (die) kan uitgeoefend worden op de evaluerende expert om zijn procenten zo laag mogelijk te houden⁴⁸».

Om zijn betoog over de onmogelijkheid van consolidatie van toekomstige schade en het nochtans «per se willen consolideren» ervan kracht bij te zetten, verwijst M. Vande-

⁴⁵ Dr. P. LUCAS, o.c.

⁴⁶ Noot R. ELST, onder Cass., 10 maart 1980, *R.B.S.S.*, 1980, 796.

⁴⁷ M. VANDEWEERDT, o.c.

⁴⁸ «Open brief aan de rechters over de evaluatie van mindervaliden», *R.W.*, 1980-81, 741.

⁴³ Hof Brussel, 14 juni 1982, *Rev. Jur. Brab. Wallon*, maart 1983, 8.

⁴⁴ Hof Bergen, 11 maart 1983, onuitgegeven.

weerd naar slechts één verzekeraar, nl. naar een commentaar waarin ik sprak van een schade die «zich consolideert». Niemand gaat natuurlijk een dergelijke verwijzing na op haar juistheid, behalve de geïllustreerde auteur zelf, die dan op de aangeduide vindplaats vaststelt dat hij daar uitsluitend handelde over een schade die zich in het verleden onveranderlijk had gekristalliseerd en geconsolideerd op een welbepaald bedrag, zoals een inkomstenverlies tijdens een tijdelijke arbeidsongeschiktheid of zoals de betaling van de herstellingsfactuur van een auto.

Hoewel een en ander toch wel duidt op een zekere — trouwens veralgemeende en daarom niet eens kwalijk te nemen — parti pris, vloeit de suggestie tot een meermalige evaluatie wellicht voort uit de zorg om de schade van de getroffenene beter en concreter op te vangen. De suggestie gaat nochtans te ver omdat ze onvoldoende rekening houdt met de financiële beperkingen van de verzekeraars die ook maar een eenmalig vastgestelde premie krijgen, en met een verzekeringstechniek, waarin de meermalige evaluatie — de wens van de WEMS — niet kan worden ingepast. Dat deze evenmin past in de geëtatiseerde sociale verzekeringstechniek, die voor de financiering van in het heden opgenomen verplichtingen in de toekomst een beroep zal moeten doen op toekomstige bijdragen van toekomstige verzekerden, wordt wel al te vaak uit het oog verloren.

Een en ander zou er moeten toe aanzetten om, samen met de verzekeraars en mits voldoende besparingen worden gerealiseerd op de vergoedingen voor kleine invaliditeitsgraden, te zoeken naar een meer concrete, maar eenmalige of minstens gemaximaliseerde begroting van de toekomstige schade van een zwaar gehandicapt en werkelijk *arbeidsongeschikt* slachtoffer. Hierbij kan misschien gedacht worden in de richting van een herzieningstermijn, zoals thans bepaald in de arbeidsongevallenwetgeving.

De thesis van de regelmatige herbegroting van de economische schade zal steun vinden bij hen die de huidige verzekeringstechniek wensen te verwerpen en te vervangen door een systeem van sociale zekerheid. Hiermee zou men echter afstand doen van technieken die gebaseerd zijn op een lange ervaring, financieel zeker zijn en gemodelleerd naar elk individueel geval, en zou men zich begeven in de richting

van een geplafonneerd staatssysteem, zonder enige individuele nuancering, spoedig werkend met een deficit en derhalve zonder waarborg voor de toekomst.

In zoverre nochtans langs wetgevende weg de al te ruime vergoedingen wegens materiële schade, toegekend aan getroffenene die niet écht een economische schade lijden, zouden worden beperkt ten voordele van getroffenene voor wie de aantasting van hun fysieke integriteit ook een economische weerslag heeft, en mits ter besparing en vereenvoudiging van de minnelijke regelingen duidelijke, vaste begrotingsregels worden gesteld, op voorwaarde ten slotte dat niet geabstraheerd wordt van de contributieve mogelijkheden van de gemeenschap der verzekerden en dat rekening wordt gehouden met de financiële beperkingen van de verzekeringstechniek, moet zeker een consensus kunnen worden bereikt tussen allen die een realistische in concreto schadeloosstelling van de menselijke schade nastreven.

J. SCHRYVERS

ADDENDUM

Sinds het opstellen van bovenstaande tekst is gebleken dat ook het Fonds voor Arbeidsongevallen van mening is dat kleine invaliditeiten te ruim worden vergoed.

Men zal zich herinneren dat sinds 1 april 1982 de arbeidsongevallenverzekeraar het kapitaal, dat hij voorheen à 100 % aan de getroffenene met een blijvende invaliditeit van minder dan 10 % uitkeerde, moet storten aan het Fonds; dit laatste keert dan aan de getroffenene een driemaandelijkse rente uit (K.B. nr. 39 van 31 maart 1982).

Door het K.B. nr. 285 van 31 maart 1984 worden nu de rechten van deze getroffenene beknot: artikel 2 voorziet nl. voor de vergoedingen die overeenkomen met een graad van arbeidsongeschiktheid van minder dan 10 % in een vermindering van de helft, wanneer de invaliditeitsgraad minder dan 5 % is, en van 1/4, wanneer de invaliditeitsgraad 5 % tot 9 % is.

TABELLEN

A. OVERLIJDEN

1. Morele schade echtgenoten
2. Morele schade kinderen
3. Morele schade ouders
4. Morele schade zijverwanten
5. Morele schade grootouders/kleinkinderen
6. Tafels — basisinkomen
7. Aftrek onderhoudskosten
8. Materiële schade ouders voor verlies kind
9. Materiële schade voor verlies huisvrouw
10. Postprofessionele schade
11. Ex haerede

B. BLIJVENDE INVALIDITEIT

20. Kapitalisatie — basisinkomen — tafels

21. Morele schade bij kapitalisatie van de materiële schade
22. Vermenging of afzonderlijke forfaits
23. Materiële schade huisvrouw
24. Postprofessionele schade
25. Esthetische schade
26. Genegenheidsschade

C. TIJDELIJKE ARBEIDSONGESCHIKTHEID

30. Materiële schade — loonbasis
31. Morele schade
32. Materiële schade huisvrouw
33. Schooljaarverlies

- D.40. Diversen

A. OVERLIJDEN**1. MORELE SCHADE ECHTGENOTEN**

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Vergoeding
Rb. Brussel 12bis — 7 jan 82 <i>Verz.</i> 82, 631 De weduwe was 19 jaar oud op het ogenblik van het ongeval.	22 M	beroepsmilitair	175.000
Corr. Leuven 6 — 6 jun 79 Hof Brussel 9 — 5 mar 80 <i>Verz.</i> 81, 507	23 M	?	125.000
Kh. Kortrijk 2 — 11 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	23 M	arbeider	125.000
Hof Luik 4 — 8 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10655	29 M	kaderbediende	250.000
Hof Luik — 6 jan 81 <i>J.L.</i> 82, 39	± 29 M	?	175.000
Corr. Luik 12 — 14 dec 77 Hof Luik 4 — 27 mei 80 <i>Verz.</i> 81, 523	29 M	arbeider	150.000
Hof Luik 4 — 24 nov 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10706	30 V	huisvrouw	250.000
Hof Luik 3 — 19 feb 81 <i>Verz.</i> 82, 377	30 M	arbeider	200.000
Hof Brussel 4 — 11 feb 82 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10641	32 V	bediende-huisvrouw	125.000
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 <i>Verz.</i> 82, 653	33 V	?	150.000
Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	35 M	gastarbeider	150.000
Corr. Turnhout 5 — 22 feb 83 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	huisvrouw	150.000
Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	huisvrouw	150.000
Hof Antwerpen 6 — 17 mar 82 <i>Onuitgegeven</i>	37 V	huisvrouw	150.000
Corr. Luik 12 — 25 mar 81 <i>R.G.A.R.</i> 82, 10507	38 V	oppasster crèche	250.000
Hof Bergen 4 — 3 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 82, 10529 (Uitspraak reeds als onuitgegeven vermeld in onze vorige kroniek)	39 M	mijnwerker	125.000

Hof Antwerpen 6 - 13 mei 82 <i>Onuitgegeven</i>	43 V	huisvrouw	200.000
Corr. Antwerpen 9 — 10 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 45 V	huisvrouw	150.000
Hof Luik 1 — 15 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	45 M	stadsarbeider	130.000
Corr. Brugge 8 — 28 mei 82 <i>Onuitgegeven</i>	47 M	?	150.000
Hof Bergen — 13 feb 81 <i>R.G.A.R. 82, 10439</i>	52 M	invalide	100.000
Rb. Doornik 1 — 9 feb 83 <i>Onuitgegeven</i>	54 M	aangestelde NMBS	150.000
Hof Bergen 4 — 27 mar 81 <i>Verz. 81, 545</i>	54 M	?	130.000
Corr. Nijvel — 19 feb 82 <i>R.G.A.R. 83, 10594 en 10642</i> Rekening houdend met de bijzonder pijnlijke toestand van de weduwe, waarvan het enige kind enkele jaren geleden overleden is.	55 M	bediende	200.000
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	150.000
Hof Gent 3 — 3 jun 82 <i>Verz. 82, 679</i>	56 V	huisvrouw	150.000
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	150.000
Hof Brussel 9 — 17 sep 80 <i>Verz. 81, 529</i>	58 M	bediende	125.000
Hof Antwerpen 2 — 23 mar 83 <i>Onuitgegeven</i>	59 V	huisvrouw	150.000
Corr. Veurne 3 — 12 apr 83 <i>Onuitgegeven</i>	59 V	huisvrouw	150.000
Hof Gent 10 — 17 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	61 V	huisvrouw	150.000
Hof Antwerpen 8 — 13 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	65 V	huisvrouw	180.000
Corr. Antwerpen 9 — 11 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	65 V	?	125.000
Corr. Mechelen — 22 okt 80 Hof Antwerpen 7 — 5 jun 81 <i>Verz. 82, 143</i>	67 M	gepensioneerd	200.000
Hof Antwerpen 7 — 27 mei 83 <i>Onuitgegeven</i>	69 V	huisvrouw	150.000

Corr. Hasselt 2 — 24 dec 82 <i>Onuitgegeven</i> Rekening houdend met het feit dat de burgerlijke partij aangewezen was op speciale bijstand en zorgen van zijn echtgenote.	69 V	huisvrouw	200.000
Hof Brussel 9 — 3 nov 82 <i>Verz.</i> 82, 665	70 V	—	125.000
Rb. Hoei — 7 dec 81 <i>J.L.</i> 82, 156	? M	?	150.000 (bijzit)

2. MORELE SCHADE KINDEREN

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Leeftijd kind inwonend (+) of niet inwonend (-)	Vergoeding
Rb. Brussel 12bis — 7 jan 82 <i>Verz.</i> 82, 631	22 M	beroepsmilitair	1 +	150.000
Corr. Leuven 6 — 6 jun 79	23 M	?	? +	60.000
Hof Brussel 9 — 5 mar 80 <i>Verz.</i> 81, 507	id.	id.	id.	75.000
Kh. Kortrijk 2 — 11 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	23 M	arbeider	2, 4 +	100.000
Hof Luik 4 — 8 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10655	29 M	kaderbediende	? +	100.000
Corr. Luik 12 — 14 dec 77 Hof Luik 4 — 27 mei 80 <i>Verz.</i> 81, 523	29 M	arbeider	? +	100.000
Hof Luik — 6 jan 81 <i>J.L.</i> 82, 39	± 29 M	?	? +	125.000
Hof Luik 4 — 24 nov 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10706	30 V	huisvrouw	9 +	150.000
Hof Luik 3 — 19 feb 81 <i>Verz.</i> 82, 377	30 M	arbeider	3, 4 +	150.000
Hof Brussel 4 — 11 feb 82 <i>R.G.A.R.</i> , 83, 10641	32 V	bediende-huisvrouw	6, 11 +	100.000
Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	huisvrouw	10, 12 +	100.000
Corr. Turnhout 5 — 22 feb 83 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	huisvrouw	11 +	150.000
Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i> Toegekend aan drie kinderen, waarvan één nog ongeborn.	35 M	gastarbeider	? +	100.000
Corr. Luik 12 — 25 mar 81 <i>R.G.A.R.</i> 82, 10507	38 V	oppasster crèche	4, 7 +	125.000

Hof Bergen 4 — 3 okt 80 R.G.A.R. 82, 10529 (Uitspraak reeds als onuitgegeven vermeld in onze vorige kroniek)	39 M	mijnwerker	2, 4, 6, 7, 8, 11, 13 +	75.000
Hof Antwerpen 6 — 13 mei 82 Onuitgegeven Het jongste kind was 70 % invalide.	43 V	huisvrouw	18 + 15 +	100.000 125.000
Hof Bergen 3 — 26 nov 80 Verz. 81, 537 Toegekend wegens overlijden van vader en moeder.	± 51 M 52 V	?	? -	250.000
Hof Bergen — 13 feb 81 R.G.A.R. 82, 10439	52 M	invalide	?	100.000
Hof Bergen 4 — 27 mar 81 Verz. 81, 545	54 M	?	meerderj. + meerderj. -	50.000 40.000
Corr. Doornik 1 — 9 feb 83 Onuitgegeven	54 M	aangestelde NMBS	20 +	100.000
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 Onuitgegeven	56 V	huisvrouw	? -	40.000
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 Onuitgegeven	56 V	huisvrouw	? -	40.000
Hof Brussel 9 — 17 sep 80 Verz. 81, 529	58 M	bediende	? -	25.000
Hof Antwerpen 2 — 23 mar 83 Onuitgegeven	59 V	huisvrouw	? -	45.000
Corr. Veurne 3 — 12 apr 83 Onuitgegeven	59 V	huisvrouw	? + ? -	75.000 30.000
Hof Gent 10 — 17 jan 83 Onuitgegeven Het bedrag van 10.000 fr. werd toegekend aan de schoonzoon.	61 V	huisvrouw	? + ? -	80.000 10.000
Corr. Antwerpen 9 — 11 jan 82 Onuitgegeven	65 V	?	? + ? -	50.000 40.000
Hof Antwerpen 8 — 13 jan 83 Onuitgegeven	65 V	huisvrouw	? + ? -	75.000 35.000
Corr. Hasselt 2 — 24 dec 82 Onuitgegeven	69 V	huisvrouw	? -	50.000
Hof Brussel 9 — 30 sep 80 Verz. 81, 535 De burgerlijke partij verloor in hetzelfde ongeval moeder en kind. Aan de schoonzoon, die naast zijn schoonmoeder woonde en waarvan dus mag worden aangenomen dat er tussen hen genegenheidsbanden bestonden die de toekenning van een vergoeding van morele schade verantwoorden, wordt 10.000 fr. toegekend.	? V	?	? -	40.000

3. MORELE SCHADE OUDERS

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Inwonend (+) of niet inwonend (-)	Vergoeding
Pol. Hasselt — 22 jun 81 <i>R.W.</i> 81-82, 1907 Miskraam bij 4 maanden zwangerschap.	ongeboren vrucht		60.000
Hof Antwerpen 7 — 8 mei 81 <i>Verz.</i> 81, 548	minderjarig	+	150.000
Corr. Brussel 24 — 24 feb 81 <i>Verz.</i> 81, 791	6 M	+	150.000
Corr. Hasselt 2 — 16 sep 83 <i>Onuitgegeven</i>	8 V	+	130.000
Hof Gent 10 — 17 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	9 V	+	125.000
Corr. Brugge 4 — 1 apr 82 <i>Onuitgegeven</i> Enig kind. De tragische omstandigheden brachten de ouders, die in de toekomst kinderloos zullen blijven, uit hun psychisch evenwicht.	13 V	+	175.000
Corr. Hoey — 4 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	15 M	+	175.000
Hof Luik 4 — 21 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	150.000
Hof Antwerpen 6 — 22 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	125.000
Hof Gent 10 — 18 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	100.000
Rb. Antwerpen 4 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i> De vader overleed twee jaar na het ongeval. Er is geen reden om minder toe te kennen aan de vader dan aan de moeder: moreel leed wordt naar de intensiteit, niet naar verloop van tijd gemeten.	17 M	+	120.000
Hof Brussel 9 — 28 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	125.000
Corr. Nijvel 2 — 7 feb 80 Hof Brussel 7 — 23 dec 80 <i>Verz.</i> 81, 539 Geen vergoedende interest op vergoeding voor morele schade (in hoger beroep). Ongeval van 1977.	18 M id.	+	150.000 100.000
Hof Antwerpen 6 — 27 feb 81 <i>Verz.</i> 82, 119	18 M	+	100.000
Corr. Brugge 4 — 6 mei 82 <i>Onuitgegeven</i>	18 M	+	150.000

Corr. Brugge 4 — 17 nov 83 <i>Onuitgegeven</i>	18 V	+	150.000
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	19 V	+	150.000
Hof Antwerpen 7 — 28 okt 83 <i>Onuitgegeven</i>	19 M	—	75.000
Corr. Brussel 20 — 21 okt 83 <i>Onuitgegeven</i>	19 M	+	125.000
Rekening houdend met het feit dat het slachtoffer hetzelfde beroep (mecaniciën) had gekozen als zijn vader.			
Corr. Kortrijk — 9 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	21 M	+	125.000
Corr. Tongeren — 7 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	21 M	+	135.000
Rb. Brussel 12bis — 7 jan 82 <i>Verz.</i> 82, 631 Bovendien 25.000 fr. voor elk der niet-inwonende schoonouders.	22 M	—	75.000
Corr. Veurne 3 — 9 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	23 M	—	100.000
Corr. Dinant — 5 okt 82 Hof Luik 6 — 26 nov 82 <i>Verz.</i> 83, 195 <i>J.L.</i> 83, 141 Mentaal gehandicapt kind.	27 M	+	200.000
Hof Luik 7 — 3 apr 81 <i>Onuitgegeven</i>	28 M	+	150.000
		—	75.000
			1 fr. schoonouders
De ouders leefden gescheiden, de moeder bij haar zoon, de getroffene. Beide vergoedingen zijn geraamd op datum van het arrest met inbegrip van de vergoedende interest sinds 1974.			
Hof Luik 4 — 8 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10655 Geen vergoeding voor stiefmoeder.	29 M	—	50.000
Hof Luik 4 — 24 nov 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10706	30 V	—	125.000
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 <i>Verz.</i> 82, 653	33 V	—	75.000
Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	+	150.000
Corr. Luik 12 — 25 mar 81 <i>R.G.A.R.</i> 82, 10507	38 V	?	100.000
Corr. Turnhout 2 — 27 mar 79 Hof Antwerpen 9 — 10 jan 80 <i>Verz.</i> 81, 501	45 M	+	75.000

Rb. Luik 6 — 27 apr 81 52 M + 75.000
Onuitgegeven
 Aan de schoonouders werd vergoeding geweigerd.

Hof Brussel 9 — 30 sep 80 ? V + 120.000
Verz. 81, 529

De burgerlijke partij verloor in hetzelfde ongeval kind en moeder.

4. MORELE SCHADE ZIJVERWANTEN

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	inwonend (+) of niet inwonend (-)	Vergoeding
Hof Antwerpen 7 — 8 mei 81 <i>Verz. 81, 548</i>	minderjarig	+	50.000
Corr. Brussel 24 — 24 feb 81 <i>Verz. 81, 791</i>	6 M	+	50.000
Corr. Hasselt 2 — 16 sep 83 <i>Onuitgegeven</i>	8 V	+	50.000
Corr. Hoei — 4 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	15 M	+	50.000 25.000
Hof Luik 4 — 21 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	30.000
Hof Antwerpen 6 — 22 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	35.000
Rb. Antwerpen 4 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	50.000
		-	25.000
Hof Brussel 9 — 28 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	30.000
		-	20.000
Corr. Nijvel 2 — 7 feb 80 Hof Brussel 7 — 23 dec 80 <i>Verz. 81, 539</i>	18 M	+	20.000
Hof Antwerpen 6 — 27 feb 81 <i>Verz. 82, 119</i>	18 M	+	35.000
		-	20.000
Corr. Brugge 4 — 17 nov 83 <i>Onuitgegeven</i>	18 V	+	40.000
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	19 V	-	20.000
Corr. Brussel 20 — 21 okt 83 <i>Onuitgegeven</i>	19 M	+	50.000
Corr. Kortrijk — 9 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	21 M	+	40.000
Corr. Tongeren — 7 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	21 M	+	35.000
		-	15.000

Corr. Veurne 3 — 9 feb 82 <i>Onuitgegeven</i> Eveneens 10.000 fr. aan niet-inwonende halfzuster.	23 M	—	15.000
Corr. Dinant — 5 okt 82 Hof Luik 6 — 26 nov 82 <i>Verz.</i> 83, 195 <i>J.L.</i> 83, 141 Slachtoffer mentaal gehandicapt.	27 M	—	50.000
Hof Luik 4 — 8 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10655	29 M	—	10.000
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 <i>Verz.</i> 82, 653	33 V	—	10.000
Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	35 M	+	40.000
Corr. Turnhout 2 — 27 mar 79 Hof Antwerpen 9 — 10 jan 80 <i>Verz.</i> 81, 501	45 M	—	7.500

5. MORELE SCHADE GROOTOUDERS/KLEINKINDEREN

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Inwonend (+) of niet inwonend (-)	Vergoeding
Corr. Brussel 24 — 24 feb 81 <i>Verz.</i> 81, 791	6 M	?	30.000
Corr. Hasselt 2 — 16 sep 83 <i>Onuitgegeven</i>	8 V	+ —	35.000 25.000
Hof Gent 10 — 17 jan 83 <i>Onuitgegeven</i> De eerste burgerlijke partij, aan wie 20.000 fr. werd toegekend, verloor eveneens zijn echtgenote in het ongeval.	9 V	— —	20.000 5.000
Corr. Brugge 4 — 1 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	13 V	—	15.000
Hof Luik 4 — 21 apr 82 <i>Onuitgegeven</i> Bedrag aangeboden door aansprakelijke.	17 M	+	15.000
Hof Antwerpen 6 — 22 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	+	5.000
Hof Brussel 9 — 28 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	—	10.000
Corr. Brugge 4 — 6 mei 82 <i>Onuitgegeven</i>	18 M	—	15.000
Corr. Brugge 4 — 17 nov. 83 <i>Onuitgegeven</i>	18 V	—	15.000

Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	—	10.000
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	—	10.000
Hof Brussel 9 — 17 sep 80 <i>Verz.</i> 81, 529	58 M	—	10.000
Hof Antwerpen 2 — 23 mar 83 <i>Onuitgegeven</i>	59 V	—	5.000
Hof Brussel 9 — 30 sep 80 <i>Verz.</i> 81, 535 Kleinkinderen woonden naast grootmoeder.	? V (grootmoeder)	—	10.000

6. TAFELS — BASISINKOMEN

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Tafels (V.A. = vaste annuïteiten) L = Levie)	Basisinkomen (N = netto) B = bruto F = forfaitair — = onbekend vóór aftrek eigen onderhoudskosten
Rb. Brussel 12bis — 7 jan 82 <i>Verz.</i> 82, 631 De materiële schade ten bedrage van 3.084.856 fr. wordt verminderd tot 2.150.000 fr., rekening houdend met de kansen die de 19-jarige weduwe met een kind van 18 maanden heeft om een nieuw huwelijk aan te gaan.	22 M	beroepsmilitair	L 6,5 % 65 j.	317.927 N
Corr. Leuven 6 — 6 jun 79	23 M	?	VA 5 % 65 j.	300.000 N
Hof Brussel 9 — 5 mar 80 <i>Verz.</i> 81, 507 Het nettoloon van het slachtoffer bedroeg in 1977 325.000 fr.; rekening houdend enerzijds met de evolutie van de lonen sedert het schadelijk feit, anderzijds met het feit dat de toekomstige inkomstenverhogingen gepaard zullen gaan met zwaardere fiscale lasten, komt het billijk voor de inkomsten tijdens de lucratieve overlevingsduur te ramen op 350.000 fr.	id.	id.	id.	350.000 N
Kh. Kortrijk 2 — 11 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	23 M	arbeider	L 5 % 65 J.	403.628 N
Corr. Luik 12 — 14 dec 77 Hof Luik 4 — 27 mei 80 <i>Verz.</i> 81, 523 Verweerder stelde met betrekking tot het basisloon slechts een vermindering voor van 10 % sociale lasten en betwistte de kapitalisatie vaste duur à 4,5 % niet.	29 M	arbeider	VA 4,5 % 65 J.	415.267 half netto
Hof Luik — 6 jan 81 <i>J.L.</i> 82, 39 Brutosalaris aangezien vergoedingen belastbaar zijn en de belasting op vergoeding zeker en praktisch evenwaardig zal zijn aan de belasting die zou hebben gewogen op het inkomen van het slachtoffer (voorziening in cassatie verworpen: zie Cass., 20 mei 1981, <i>J.L.</i> , 1982, 37).	± 29 M	?	? 5 % 65 j.	550.491 B

Hof Luik 4 — 8 okt 80 R.G.A.R. 83, 10655	29 M	kaderbediende	VA 4,5 % 65 j.	1.750.000 bruto - sociale lasten
De belasting op de vergoeding zal zeker en praktisch gelijkwaardig zijn aan de belasting op het inkomen op voorwaarde dat er overeenstemming is tussen de kapitalisatierentevoet en de rentevoet aangenomen voor de bepaling van het rendement van het kapitaal. Een kapitalisatierentevoet van 4,5 % stemt het best overeen met de economische vooruitzichten indien men vaststelt dat de hoge rentevoeten voor het verschil hoofdzakelijk rekening houden met de thans bestaande munterosie. Het salaris ten bedrage van 1.265.627 fr. ten tijde van de uitspraak wordt forfaitair verhoogd tot 1.750.000 fr. voor de zekere toekomstige salarisverhogingen.				
Hof Luik 3 — 19 feb 81 Cass. 1 — 4 feb 82 Verz. 82, 377	30 M	arbeider	VA 4,5 % 65 j.	425.000
Het appellarrest neemt als basis het bruto-inkomen (inkomen op datum van het vonnis van eerste aanleg, leeftijd ten tijde van het ongeval, geen vergoedende interest tussen ongeval en uitspraak in eerste aanleg), aangezien de weduwe een gedeelte van de sociale voordelen verliest en de vergoeding belastbaar is. De belasting op de vergoeding is zeker en praktisch evenwaardig aan de belasting op het inkomen. Het Hof van Cassatie vernietigt het arrest overwegende dat het brutoloon slechts in aanmerking mag worden genomen wanneer de rechter vaststelt dat het bedrag van de sociale en fiscale lasten ten laste van de rechthebbenden gelijk is aan het bedrag van de lasten die tijdens zijn leven door het slachtoffer werden gedragen. (Het hof van beroep houdt geen rekening met eventuele hertrouw, noch met overlevingspensioenen.)				
Hof Luik 4 — 24 nov 80 R.G.A.R. 83, 10706	30 V	huisvrouw	L 4,5 % levenslang echtgenoot	18.000 F
Hof Brussel 4 — 11 feb 82 R.G.A.R. 83, 10641	32 V	bediende-huisvrouw	L 5 % 60 J.	219.943 N
Basisloon van de kapitalisatie = loon ten tijde van ongeval, geïndexeerd op datum van de uitspraak. Toepassing van de splitsingsmethode. Afzonderlijke vergoeding voor verlies van de economische waarde van de huisvrouw à 91.250 fr. per jaar gedurende de vermoedelijke overlevingsduur van de echtgenoot.				
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 Verz. 82, 653	33 V	?	VA 4,5 % levenslang	
De eigen onderhoudskosten van het slachtoffer worden op een hoger bedrag (50 % van het gecumuleerd inkomen = 479.283 fr.) geraamd dan haar eigen inkomen (423.758 fr.) zodat de burgerlijke partij geen persoonlijk voordeel haalde uit het loon van zijn echtgenote. Anderzijds wordt de economische waarde van de huisvrouw met een full-time buitenhuisberoep op 100 fr. per dag geraamd en levenslang gekapitaliseerd.				
Hof Bergen 4 — 21 okt 81 Onuitgegeven	35 V	huisvrouw + hulp in zaak echtgenoot	L 5 % maandelijks levenslang	zie noot
Het gezamenlijk bedrijfsinkomen bedroeg 550.000 (man) + 68.000 (vrouw) = 618.000 fr., waaraan de economische				

waarde niet mag worden toegevoegd, aangezien dit geen inkomen is. Het eigen onderhoud van 185.400 fr. (30 %) wordt vervolgens afgetrokken van 68.000 fr. (bedrijfsinkomen) + 144.000 fr. (economische waarde huisvrouw) = 212.000 fr. zodat uiteindelijk gekapitaliseerd wordt op basis van 26.600 fr.

Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82	± 35 V	huisvrouw	VA 4,5 % levenslang echtgenoot	150.000 F
-----------------------------	--------	-----------	--------------------------------------	-----------

Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83	35 M	gastarbeider	VA 5 % 50 j.	571.955 N
--------------------------------	------	--------------	-----------------	-----------

Onuitgegeven

De schade wordt gesplitst in drie periodes : een eerste periode van 20 maanden tussen ongeval en vonnis, waarvoor 20 maal het nettomaandloon ten tijde van het overlijden min 30 % eigen onderhoud wordt toegekend ; de tweede periode vanaf datum uitspraak tot de leeftijd van 50 jaar (duur 13 jaar), waarvoor wordt gekapitaliseerd op basis van hetzelfde loon + 5 % voor toekomstige weddeaanpassingen ; de derde periode van 15 jaar heeft betrekking op de lucratieve levensduur in het moederland en wordt vergoed met een forfait van 1.000.000 fr. (herberekend met een disconto van 5 % stemt dit overeen met een jaarbasisinkomen van 181.668 fr.). Deze splitsing gebeurt met de overweging dat het frequent voorkomt dat vreemde arbeiders, die hier hun materiële toestand verbeterd hebben, na enkele tijd terugkeren naar hun moederland, waar ze zich door familiale, culturele en religieuze bindingen beter thuis voelen (verder geen vergoeding voor postlucratieve levensduur in het moederland).

Rb. Kortrijk 5 — 18 mei 81	37 M	?	VA 4,5 % 65 j.	450.000 N
----------------------------	------	---	-------------------	-----------

Onuitgegeven

Op het ogenblik van het overlijden in 1977 bedroeg het nettojaarinkomen 339.121 fr. Het slachtoffer was op dat ogenblik werkzoekende ten gevolge van faillissement van zijn werkgever. In 1976 bedroeg het netto-inkomen 424.198 fr. Het is met dit laatste hoogst bekende nettoloon en met de toekomstige loonsverhogingen en eventuele werkloosheid dat rekening wordt gehouden om het basisloon forfaitair op 450.000 fr. te ramen. Kapitalisatiecoëfficiënt à 4,5 % vastgesteld in akkoord tussen de partijen.

Hof Antwerpen 6 — 17 mar 83	37 V	huisvrouw	VA 5 % levenslang	182.500 F
-----------------------------	------	-----------	----------------------	-----------

Onuitgegeven

Echtgenoot was jonger dan slachtoffer. Daarom kapitalisatie op waarschijnlijke overlevingsduur van het slachtoffer.

Corr. Luik 12 — 25 mar 81	38 V	oppasster crèche	L 4,5 % maandelijks 60 j.	161.500 N
---------------------------	------	------------------	---------------------------------	-----------

R.G.A.R. 82, 10507

Hof Bergen 4 — 3 okt 80	39 M	mijnwerker	L 4,5 % 55 j.	450.000 N
-------------------------	------	------------	------------------	-----------

R.G.A.R. 82, 10529

De schade wordt gesplitst in twee periodes, die vóór de uitspraak (6 jaar à gemiddeld 283.000 fr. netto per jaar min 25 % eigen onderhoud zonder kapitalisatie) en die na de uitspraak (10 jaar à 450.000 fr. netto min 40 % eigen onderhoudskosten gekapitaliseerd). (Uitspraak reeds als onuitgegeven vermeld in onze vorige kroniek.)

Corr. Antwerpen 9 — 10 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 45 V	huisvrouw	L 5 % maandelijks levenslang	150.000 F
Hof Luik 1 — 15 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	45 M	stadsarbeider	L 5 % 65 j.	242.672 N
De vordering was gebaseerd op het loon van 1972! Aftrek eigen onderhoud op gemeenschappelijke inkomsten, zodat uiteindelijk 79.353 fr. gekapitaliseerd wordt.				
Hof Bergen 4 — 18 apr 80 <i>Verz. 81, 513</i>	46 M	arbeider	L 5 % maandelijks 65 j.	400.000 N
Het brutosalairis zou in 1978 ongeveer 450.000 fr. hebben bedragen. Gezien de zeer grote waarschijnlijkheid van toekomstige stijging van lonen en sociale vergoedingen ten gevolge van de stijging van de index en van de onomkeerbare verbetering van de levensvoorwaarden der arbeiders, past het het gemiddelde loon vanaf 1973 (overlijden) te ramen op 400.000 fr. netto. De toegekende vergoeding wordt gesplitst tussen de weduwe en de drie kinderen.				
Corr. Brugge 8 — 28 mei 82 <i>Onuitgegeven</i>	47 M	?	VA 5 % 65 j.	317.116 N
Netto aangezien het gezin geen voordeel haalt uit fiscale en sociale lasten. Basis = loon ten tijde van overlijden (september 1980) verhoogd met 8,5 % wegens munterrosie sindsdien.				
Corr. Gent 5 — 30 jun 82 <i>Verz. 82, 657</i>	49 M	?	VA 7 % 65 j.	336.198 N
Het basisloon wordt jaarlijks meetkundig verhoogd met 4,30 %, zijnde de gemiddelde jaarlijkse toename van de index tussen 1953 en 1982.				
Hof Bergen — 13 feb 81 <i>R.G.A.R. 82, 10439</i>	52 M	invalide	VA 4,5 % 65 j.	188.426
Splitting tussen schade vóór en schade na uitspraak. Het overlevingspensioen maakt geen herstel van de schade uit en kan dus geen invloed uitoefenen op de berekening van de schade die het gevolg is van het verlies van het deel van de invaliderente, waaruit de burgerlijke partij persoonlijk voordeel haalde. Verdeling van de materiële schade over de weduwe en de kinderen.				
Rb. Luik 6 — 27 apr 81 <i>Onuitgegeven</i>	52 M	mecaniciën	L 6,5 % 65 j.	510.000 N
Er is geen reden om de vergoeding te verhogen wegens een toekomstige muntontwaarding: elke burger dient er zelf voor te waken zich met wettige middelen te vrijwaren tegen de gevolgen van de muntontwaarding.				
Rb. Doornik 1 — 9 feb 83 <i>Onuitgegeven</i>	54 M	aangestelde NMBS	L 5 % 65 j.	450.000 N
Kapitalisatieberekening wordt uitgevoerd onder aftrek van het overlevingspensioen van de weduwe. Anderzijds wordt ook schadevergoeding toegekend voor het verlies aan rustpensioen na 65 jaar.				

Hof Luik — 28 jan 81 <i>R.G.A.R.</i> 82, 10552	± 55 M	?	?	562.957 B
Berekening op brutobasis aangezien de belasting van de vergoeding zeker is en praktisch gelijk aan de belasting op de verloren bedrijfsinkomsten.				
Hof Gent 3 — 3 jun 82 <i>Verz.</i> 82, 679	56 V	huisvrouw	VA 5 % levenslang echtgenoot	275.750 F
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	VA 4,5 % levenslang echtgenoot	100.000 F
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	VA 4,5 % levenslang echtgenoot	100.000 F
Hof Brussel 9 — 17 sep 80 <i>Verz.</i> 81,529	58 M	bediende	VA 5 % 65 j.	518.015 N
De burgerlijke partij stelt ten onrechte dat het basisinkomen vastgesteld op de datum van overlijden in 1977 moet worden verhoogd met de evenredige stijging van het indexcijfer op de dag van de uitspraak en dat dit aangepast kapitaal dient te worden gekapitaliseerd op basis van de leeftijd van het slachtoffer op de datum van zijn overlijden. Deze zienswijze kan niet gedeeld worden daar aan de burgerlijke partij alsdan een vergoeding zou worden toegekend die hoger ligt dan de werkelijk geleden schade.				
Corr. Veurne 3 — 12 apr 83 <i>Onuitgegeven</i>	59 V	huisvrouw	L 5,5 % levenslang echtgenoot	150.000 F
Hof Gent 10 — 17 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	61 V	huisvrouw	VA 6,5 % levenslang echtgenoot	100.000 F
Rekening houdend met de thans bestaande beleggingsmogelijkheden en de evolutie die mag worden verwacht in de toekomst en meer bepaald in de komende veertien jaar is het redelijk voor de bepaling van het kapitaal een rentevoet van 6,5 % te nemen.				
Corr. Antwerpen 9 — 11 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	65 V	?	VA 5 % levenslang	155.208 F
De vermoedelijke levensduur van het slachtoffer wordt verminderd met 1/3 overwegend dat het slachtoffer hartlijdstester was.				
Hof Antwerpen 8 — 13 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	65 V	huisvrouw	VA 6 % levenslang echtgenoot	109.500 F
Hof Antwerpen 7 — 5 jun 81 <i>Verz.</i> 82, 143	67 M	gepensioneerd	VA 5 % levenslang	264.227 F
De omstandigheid dat de eisende partij uit andere bronnen, nl. een overlevingspensioen, waarop ze bij overlijden van haar man automatisch recht heeft, een inkomen verwerft, doet niets af aan de plicht van de verwerende partij de schade veroorzaakt door het verlies van het deel van het rustpensioen, waarop eisende partij recht had, te vergoe-				

den. De eis bedroeg 1.315.850 fr., berekend door middel van een kapitalisatie op basis van de leeftijd bij overlijden in 1975. Het hof maakt de splitsing tussen schade vóór en schade na uitspraak en raamt de schade dus op een hoger bedrag van 1.949.183 fr. waarvan het uiteraard slechts de gevorderde som toekent.

Rb. Hoei — 7 jun 82 68 M gepensioneerd — —

J.L. 82, 353

Het verlies van de weduwe kan alleen geraamd worden door het voordeel dat ze persoonlijk haalde uit het rustpensioen van haar echtgenoot te vergelijken met het inkomen dat ze nog heeft sinds het ongeval. Het overlevingspensioen van de weduwe bedraagt meer dan 60 % van het rustpensioen van haar echtgenoot. De eiseres blijft derhalve in gebreke het bewijs te leveren van een reële schade.

Hof Antwerpen 7 — 27 mei 83 69 V huisvrouw VA 6 % levenslang echtgenoot 182.500 F
Onuitgegeven

Corr. Hasselt 2 — 24 dec 82 69 V huisvrouw VA 5,5 % levenslang echtgenoot 182.500 F
Onuitgegeven

Hof Brussel 9 — 3 nov 82 70 V huisvrouw Jaumain 10 % levenslang echtgenoot 60.000 F
Verz. 82, 665

De kapitalisatie gebeurt op basis van de tafels Jaumain, die het mogelijk maken rekening te houden met de sterftekanalen van zowel slachtoffer als rechthebbende. Gezien de beperkte overlevingsduur van de rechthebbende van 74 jaar en de mogelijkheid bij beleggingen van 7 à 8 jaar een netto-interest te verkrijgen van 10 %, wordt dit percentage als kapitalisatie-rentevoet gekozen.

Hof Luik 2 — 2 okt 80 ? M ? L 4,5 % 65 j. 321.065 N
Pas. 81, II, 7
Lage rentevoet van 4,5 % ten einde in de mate van het mogelijke de toekomstige munterosie tegen te gaan. Basisloon is loon ten tijde van de uitspraak.

Rb. Hoei — 7 dec 82 ? M ? ? ?
J.L. 82, 156

Toekenning van normale materiële (en morele) schadevergoeding aan bijzit.

7. AFTREK ONDERHOUDSKOSTEN

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Samenstelling gezin	Basisinkomen (N = netto B = bruto F = forfaitair — = onbekend) vóór aftrek	Onderhoudskosten
Rb. Brussel 12bis — 7 jan 82 <i>Verz.</i> 82, 631	22 M	beroepsmilitair	echtgenote + kind	317.927 N	30 %
Corr. Leuven 6 — 6 jun 79 Hof Brussel 9 — 5 mar 80 <i>Verz.</i> 81, 507	23 M	?	echtgenote + kind	350.000 N	40 %

Corr. Luik 12 — 18 nov 81 <i>Onuitgegeven</i>	27 M	arbeider	echtgenote + 2 kinderen	415.274 N	1/3
Berekening op basis van gecumuleerd inkomen, hierin eveneens begrepen de economische waarde van de huisvrouw ten bedrage van 90.000 fr. Het totale gezinsinkomen wordt eerst berekend over de lucratieve levensduur van de man tot 65 jaar en van de vrouw tot 60 jaar (ook voor de economische waarde); van het aldus verkregen totaal wordt 1/3 afgetrokken.					
Hof Luik 7 — 3 apr 81 <i>Onuitgegeven</i>	28 M	ambtenaar	echtgenote + moeder	500.000 N	40 %
De overblijvende 60 % zouden ter beschikking van de gemeenschap zijn gesteld en zouden dus voor de helft aan de echtgenote hebben toebehoord. Haar schade wordt dus uiteindelijk op 30 % berekend. Anderzijds wordt geen rekening gehouden met gecumuleerde inkomsten.					
Corr. Luik 12 — 14 dec 77 Hof Luik 4 — 27 mei 80 <i>Verz.</i> 81, 523	29 M	arbeider	echtgenote + kind	415.267 half netto	35 %
Cass. — 20 mei 81 <i>J.T.</i> 82, 636 <i>J.L.</i> 82, 37	± 29 M	?	echtgenote + kind	—	30 %
Het is tegenstrijdig de vergoeding te bepalen door enerzijds het brutosalaris als basis te nemen en door anderzijds van dit brutosalaris een percentage voor eigen onderhoud af te trekken, berekend op het nettosalaris (cassatie van Hof Luik, 6 januari 1981, <i>J.L.</i> , 1982, 39).					
Hof Luik 4 — 8 okt 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10655	29 M	kaderbediende	echtgenote + 2 kinderen	1.750.000 B - soc. lasten	30 %
Hof Luik 3 — 19 feb 81 <i>Verz.</i> 82, 377	30 M	arbeider	echtgenote + 2 kinderen	425.000 B	30 %
Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 30 V	huisvrouw	echtgenoot + 2 kinderen	150.000 F	30 %
Hof Luik 4 — 24 nov 80 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10706	30 V	huisvrouw	echtgenoot + kind	180.000 F	35 %
Percentage berekend op inkomsten echtgenoot (250.000 fr).					
Hof Brussel 4 — 11 feb 82 <i>R.G.A.R.</i> 83, 10641	32 V	bediende	echtgenoot + 2 kinderen	335.783 N	30 %
Berekening op gecumuleerd inkomen van 583.000 fr., rekening houdend nochtans met de hypothecaire lasten van het huisgezin waarvan de helft werd afgetrokken van het gecumuleerd inkomen aangezien deze schuld nog moest worden betaald tijdens de helft van de lucratieve levensduur.					
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 <i>Verz.</i> 82, 653	33 V	?	echtgenoot	423.758 -	50 %
Berekening op het gecumuleerd inkomen (958.567 fr.) zodat de eigen onderhoudskosten meer bedroegen (479.283 fr.) dan het inkomen van het slachtoffer (423.758 fr.) en de burgerlijke partij dus geen persoonlijk voordeel haalde uit het loon van zijn echtgenote.					
Hof Bergen 4 — 21 okt 81 <i>Onuitgegeven</i>	35 V	huisvrouw + hulp in zaak man	echtgenoot + 3 kinderen	212.000 -	30 %

Het eigen onderhoud wordt berekend op het gecumuleerd inkomen, waarin de economische waarde van de huisvrouw niet begrepen is, aangezien dit geen inkomen betekent. De 30 % eigen onderhoud (= 185.400 fr.) wordt vervolgens afgetrokken van het bedrijfsinkomen verhoogd met de economische waarde (68.000 + 144.000 - 185.400 = 26.600 fr.).

Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	35 M	gastarbeider	echtgenote + 3 kinderen	571.955 N	30 %
Hof Antwerpen 6 — 17 mar 83 <i>Onuitgegeven</i>	37 V	huisvrouw	echtgenoot	182.500 F	50 %
Corr. Luik 12 — 25 mar 81 R.G.A.R. 82, 10507	38 V	oppasster crèche	echtgenoot + 2 kinderen	161.500 N	35 %
Hof Bergen 4 — 3 okt 80 R.G.A.R. 82, 10529	39 M	mijnwerker	echtgenote + 7 kinderen	450.000 N	25-40-50 %
Tijdens een eerste periode van zes jaar worden de eigen onderhoudskosten geraamd op 25 % van 283.000 fr. netto per jaar; tijdens de volgende periode van tien jaar worden ze op 40 % van 450.000 fr. netto per jaar geraamd, rekening houdend met de stijgende leeftijd van de kinderen en hun waarschijnlijk vertrek uit het gezin; in de postprofessionele periode 50 % (uitspraak reeds als onuitgegeven vermeld in onze vorige kroniek).					
Hof Luik 1 — 15 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	45 M	stadsarbeider	echtgenote + kind	242.672 N	40 %
Berekening op gecumuleerd inkomen.					
Corr. Antwerpen 9 — 10 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 45 V	huisvrouw	echtgenoot	150.000 F	1/3
Hof Bergen 4 — 18 apr 80 Verz. 81, 513	46 M	arbeider	echtgenote + 3 kinderen	400.000 N	30 %
Corr. Gent 5 — 30 jun 82 Verz. 82, 657	49 M	?	echtgenote + 1 kind	336.198 N	40 %
Hof Bergen — 13 feb 81 R.G.A.R. 82, 10439	52 M	invalide	echtgenote + 6 kinderen	188.426 -	30-40-50 %
Aftrek van 30 % tijdens de periode met 3 tot 6 kinderen ten laste, 40 % voor 1 en 2 kinderen ten laste, 50 % voor alleen de echtgenote ten laste.					
Hof Luiik — 28 jan 81 R.G.A.R. 82, 10552	± 55 M	?	echtgenote + kind	562.957 B	30 %
Hof Gent 3 — 3 jun 82 Verz. 82, 679	56 V	huisvrouw	echtgenoot	275.750 F	50 %
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	echtgenoot	100.000 F	40 %
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	56 V	huisvrouw	echtgenoot	100.000 F	40 %
Corr. Antwerpen 9 — 11 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	65 V	?	echtgenoot	155.208 -	40 %
Berekening op gecumuleerd inkomen.					

Hof Antwerpen 7 — 5 jun 81 67 M gepensioneerd echtgenote 262.227 - 40 %
Verz. 82, 143

Hof Brussel 9 — 3 nov 82 70 V huisvrouw echtgenoot 60.000 F 50 %
Verz. 82, 665.

Hof Luik 2 — 2 okt 80 ? M ? echtgenote + kinderen 321.065 N 1/3
Pas. 81, II, 7

Eenzijds oordeelt het hof dat het, om het gedeelte van de inkomsten van het slachtoffer bestemd voor zijn eigen onderhoud te bepalen, past rekening te houden met het geheel van het gezinsinkomen. Anderzijds wordt, wegens de gecumuleerde inkomsten, van het aantal en de leeftijd van de kinderen, het eigen onderhoud bepaald op 1/3 van het salaris van het slachtoffer.

8. MATERIËLE SCHADE OUDERS TEN GEVOLGE OVERLIJDEN KIND

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Samenstelling gezin	Vergoeding	Basis
Corr. Brugge 4 — 1 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	13 V	scholierster	ouders	0	-
Hof Luik 4 — 21 apr 82 <i>Onuitgegeven</i> Rekening houdend met de solidariteit die gewoonlijk heerst in de familie van Italiaanse immigranten.	17 M	werkzoekend	ouders + 5 broers en zusters	150.000	forfait
Hof Antwerpen 6 — 22 jan 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	mecaniciën	ouders + 2 zijverwanten	0	-
Hof Gent 10 — 18 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	leerling A3	ouders	75.000	2 à 3 jaar na legerdienst
Rb. Antwerpen 4 — 19 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	17 M	student	moeder + zuster	350.000	forfait
Hof Brussel 9 — 28 jun 82 <i>Onuitgegeven</i> Niet bewezen dat het afgestane loonsdeel de eigen onderhoudskosten van het slachtoffer overtrof.	17 M	?	moeder + 3 zijverwanten	0	-
Corr. Nijvel 2 — 7 feb 80 Hof Brussel 7 — 23 dec 80 <i>Verz. 81, 539</i>	18 M	hulp in zaak vader	ouders + 3 zijverwanten	0	-
Corr. Tongeren — 10 nov 81 <i>Onuitgegeven</i> Overwegende dat niets bewijst dat de overleden dochter, die het eerste jaar secretariaat talen volgde, later een deel van haar inkomen zou hebben afgestaan aan haar ouders.	± 18 V	studente	ouders + zuster	0	-
Corr. Brugge 4 — 17 nov 83 <i>Onuitgegeven</i> Aangenomen dat het slachtoffer op 20-jarige leeftijd in het huwelijk zou zijn getreden en dat het haar gelukt zou zijn vóór die tijd werk te vinden, dan staat het ook vast dat	18 V	werkzoekend	ouders + 3 zijverwanten	0	-

haar inkomsten zouden zijn besteed aan haar huwelijksuitzet en dat de ouders geen inkomsten zouden hebben geput uit het geldgewin van hun dochter.

Corr. Brugge 4 — 15 apr 82	19 V	leerlinge banketbakster	moeder	50.000	forfait
----------------------------	------	-------------------------	--------	--------	---------

Corr. Brussel 20 — 21 okt 83	19 M	mecanicien	ouders + zuster	0	—
------------------------------	------	------------	-----------------	---	---

Niet bewezen dat de getroffene zijn ouders een groter bedrag zou hebben ter hand gesteld dan hetgeen bestemd was voor zijn kosten van inwon en onderhoud.

Corr. Kortrijk — 9 feb 82	21 M	?	ouders + broer	275.000	forfait
---------------------------	------	---	----------------	---------	---------

De getroffene gaf blijkbaar geld af aan zijn ouders en was nog niet verloofd.

Corr. Tongeren — 7 jan 82	21 M	?	ouders + broer	300.000	forfait
---------------------------	------	---	----------------	---------	---------

Corr. Veurne 3 — 9 feb 82	23 M	bediende	verloofde	0	—
---------------------------	------	----------	-----------	---	---

De getroffene woonde reeds samen met zijn verloofde; het laatste loonbriefje was opgesteld op het nieuw adres.

Corr. Dinant — 5 okt 82	27 M	—	ouders	0	—
-------------------------	------	---	--------	---	---

Hof Luik 6 — 26 nov 82
Verz. 83, 195
Gehandicapte zoon, die een maandelijkse sociale toelage ontving van 22.031 fr. In de geest van de sociale wetgeving zijn deze toelagen niet bedoeld als een persoonlijk voordeel noch als bron van winst voor de personen die de gehandicapte ten laste hebben.

9. MATERIELE SCHADE TEN GEVOLGE VAN VERLIES VAN HUISVROUW

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer	Buitenhuisberoep	Samenstelling gezin	Jaarbasis
Hof Luik 4 — 24 nov 80 R.G.A.R. 83, 10706	30	—	echtgenoot + kind	180.000 —35% op inkomen echtgenoot
Hof Brussel 4 — 11 feb 82 R.G.A.R. 83, 10641	32	bediende	echtgenoot + 2 kinderen	91.250
Aangezien beide echtgenoten een voltijdse betrekking als bediende hadden, dient te worden aangenomen dat ze hun huishoudelijke taken verdeelden bij helfte en wordt de waarde van de arbeid van de vrouw op 250 fr. per dag geraamd.				
Hof Antwerpen 7 — 18 jun 82 Verz. 82, 653	33	?	echtgenoot	36.500
Gelet op de uitoefening van een eigen beroep full-time door het slachtoffer, waren haar functies als huisvrouw tot een minimum beperkt.				
Rb. Antwerpen 4 — 25 mar 82 Onuitgegeven	± 35	—	echtgenoot + 2 kinderen	150.000 —30% eigen onderhoud

Corr. Turnhout 5 — 22 feb 83 <i>Onuitgegeven</i> Percentage van eigen onderhoud niet vermeld. Vergoeding forfaitair bepaald op 1.500.000 fr.	± 35	—	echtgenoot + 1 kind	150.000 — ? % eigen onderhoud
Hof Antwerpen 6 — 17 mar 83 <i>Onuitgegeven</i>	37	—	echtgenoot	182.500 — 50 % eigen onderhoud
Corr. Luik 12 — 25 mar 81 <i>R.G.A.R. 82, 10507</i>	38	oppasster crèche	echtgenoot + 2 kinderen	54.000
Corr. Antwerpen 9 — 10 feb 82 <i>Onuitgegeven</i>	± 45	—	echtgenoot	150.000 — 1/3 eigen onderhoud
Hof Gent 3 — 3 jun 82 <i>Verz. 82, 679</i>	56	—	echtgenoot	275.750 — 50% eigen onderhoud
Corr. Brugge 4 — 15 apr 82 <i>Onuitgegeven</i>	56	—	echtgenoot	100.000 — 40% eigen onderhoud
Corr. Brugge 4 — 17 jun 82 <i>Onuitgegeven</i>	56	—	echtgenoot	100.000 — 40% eigen onderhoud
Corr. Veurne 3 — 12 apr 83 <i>Onuitgegeven</i>	59	—	echtgenoot + 3 kinderen	150.000
Hof Gent 10 — 17 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	61	—	echtgenoot	100.000
Hof Antwerpen 8 — 13 jan 83 <i>Onuitgegeven</i>	65	—	echtgenoot	109.500
Hof Antwerpen 7 — 27 mei 83 <i>Onuitgegeven</i>	69	—	echtgenoot	182.500
Corr. Hasselt 2 — 24 dec 82 <i>Onuitgegeven</i>	69	—	echtgenoot	182.500
Hof Brussel 9 — 3 nov 82 <i>Verz. 82, 665</i> Kapitalisatie op basis van de tabellen Jaumain, die het mogelijk maken rekening te houden met sterftekansen van zowel slachtoffer als rechthebbende, en van een kapitalisatievoet van 10 %.	70	—	echtgenoot	60.000 — 50% eigen onderhoud

10. POST- EN EXTRAPROFESSIONELE SCHADE

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Beroep	Vergoeding	Basis
Corr. Leuven 6 — 6 jun 79 <i>Onuitgegeven</i>	23 M	?	30.000	forfait
Hof Brussel 9 — 5 mar 80 <i>Verz. 81, 507</i>	id.	id.	50.000	id.
Corr. Luik 12 — 18 nov 81 <i>Onuitgegeven</i> Gezien het groot aantal jaren tot de pensionering en de	27 M	arbeider	0	—

onzekerheid betreffende de gezondheid van het slachtoffer alsdan, alsmede aangaande de economische en wettelijke voorwaarden waarop men na de pensionering nog zal mogen werken, is het verlies van de voordelen voortvloeiend uit het pensioen aleatoir.

Corr. Luik 12 — 14 dec 77

Hof Luik 4 — 27 mei 80	29 M	arbeider	60.000	forfait
<i>Verz. 81, 523</i>				

Hof Luik 3 — 19 feb 81	30 M	arbeider	40.000	forfait
<i>Verz. 82, 377</i>				

Hof Brussel 4 — 11 feb 82	32 V	bediende	0	—
<i>R.G.A.R. 83, 10641</i>				

Rekening houdend met de algemene tendens de leeftijd van stopzetting van de lucratieve activiteit te vervroegen.

Corr. Antwerpen 10 — 19 jan 83	35 M	gastarbeider	0	—
<i>Onuitgegeven</i>				

Hof Bergen 4 — 18 apr 80	46 M	arbeider	30.000	forfait
<i>Verz. 81, 513</i>				

Corr. Gent 5 — 30 jun 82	49 M	?	150.000	forfait
<i>Verz. 82, 657</i>				

Rb. Luik 6 — 27 apr 81	52 M	mecaniciën	0	—
<i>Onuitgegeven</i>				

Te aleatoire en hypothetische schade van een arbeider op een ingekrompen arbeidsmarkt, die meer en meer voorbehouden blijft aan de actieve bevolking.

Corr. Nijvel — 19 feb 82	55 M	bediende	0	—
<i>R.G.A.R. 83, 10594</i>				

Het lijkt weinig waarschijnlijk dat het slachtoffer met zijn zwakke gezondheid een postlucratieve activiteit zou hebben gehad.

Hof Brussel 9 — 17 sep 80	58 M	bediende	50.000	forfait
<i>Verz. 81, 529</i>				

Vergoedende interest inbegrepen.

Corr. Mechelen — 22 okt 80

Hof Antwerpen 7 — 5 jun 81	67 M	gepensioneerd	100.000	forfait
<i>Verz. 82, 143</i>				

Het slachtoffer had nog een betrekking waarover onzekerheid bestond nopens de tijd tijdens welke hij deze nog zou kunnen waarnemen.

Cass. 2 — 6 jan 81	?	?	?	—
<i>R.W. 81-82, 1543</i>				

R.G.A.R. 83, 10699

Het bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door de arbeidsongevallenverzekeraar verschuldigde rente vertegenwoordigt en dat, in geval van een dodelijk ongeval, door hem aan de echtgenote van de getroffene wordt gestort, vergoed op forfaitaire wijze het verlies van het voordeel dat zij persoonlijk trok uit de inkomsten die aan de getroffene werden verschaft door de arbeidsovereenkomst tijdens de uitvoering waarvan het ongeval heeft plaatsgehad, maar dekt niet het verlies van de inkomsten die de getroffene zou

hebben verworven door een andere beroepsactiviteit welke hij na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zou uitoefenen. De arbeidsongevallenverzekeraar is derhalve als zodanig niet gesubrogeerd in de rechten van de rechthebbende van de getroffenene om vergoeding te vorderen wegens verlies van laatstgenoemde inkomsten.

Cass. 2 — 24 mei 83

?

?

?

—

R. W. 83-84, 1237

De lijfrente en het kapitaal dat krachtens de W.A.O. aan de weduwe is verschuldigd, vergoedt op forfaitaire wijze het voordeel dat zij persoonlijk trok uit de inkomsten van het slachtoffer, maar dekt niet het verlies van het voordeel dat ze uit diens rustpensioen zou hebben gehaald; het rustpensioen heeft geen betrekking op de materiële professionele schade. De volgens het gemene recht voor dit verlies toegekende vergoeding en de krachtens de W.A.O. verschuldigde vergoedingen betreffen onderscheiden schaden (dus geen subrogatie voor de arbeidsongevallenverzekeraar).

11. EX HAEREDE

Uitspraak	Leeftijd slachtoffer en geslacht	Duurtijd bewuste overleving	Vergoeding
Hof Antwerpen 7 — 28 okt 83 <i>Onuitgegeven</i> Geen bewuste overleving.	19 M	?	0
Corr. Turnhout 5 — 22 feb 83 <i>Onuitgegeven</i>	± 35 V	1 jaar	250.000
Rb. Kortrijk 5 — 18 mei 81 <i>Onuitgegeven</i>	37 M	4 dagen	40.000
Hof Antwerpen 6 — 17 mar 83 <i>Onuitgegeven</i> De getroffenene heeft bewust de plotselinge evolutie beleefd, zonder dat de tijdsduur ervan gekend is.	37 V	?	10.000
Hof Gent 3 — 3 jun 82 <i>Verz. 82, 679</i>	56 V	?	5.000
Hof Brussel 9 — 17 sep 80 <i>Onuitgegeven</i>	58 M	16 dagen	30.000
Hof Luik — 14 jan 82 <i>J.L. 82, 153</i> Het slachtoffer leefde gedurende heel de duur van de overleving op een ziekenbed en onderging o.a. 11 heelkundige bewerkingen.	77 M	2 1/2 jaar	600.000

(tweede deel in volgend nummer)

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 10 MAART 1982

Voorzitter : de h. Legros

Raadsheer-rapporteur : de h. Screvens

Advocaat-generaal : de h. J. Velu

Gezondheidspolitie (huisdieren) — Runderbrucellose — K.B. van 20 september 1883 — Bewijs — Proces-verbaal.

De omstandigheid dat de regering bij K.B. van 20 september 1883 een reglement van algemeen bestuur op de gezondheidspolitie der huisdieren heeft vastgesteld, verhindert geenszins dat de regering bij een later koninklijk besluit, ten deze het besluit van 6 december 1978, de specifieke maatregelen voorschrijft welke noodzakelijk zijn voor de bestrijding van de runderbrucellose.

Artikel 31.1 van het ter uitvoering van de wet van 30 december 1882 uitgevaardigde K.B. van 6 december 1978 betreffende de bestrijding van de runderbrucellose, dat enkel de beperking beoogt, in het belang van de volksgezondheid, van de inrichtingen die gemachtigd zijn om biologische proeven op melk, bloed en op elke andere stof te verrichten met het oog op de diagnose van runderbrucellose, belet niet dat eventueel het tegenbewijs wordt geleverd van de vaststellingen, in de processen-verbaal gedaan door de aangestelden die bevoegd zijn om de overtredingen van dat besluit vast te stellen.

Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik t/ L.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 juni 1981 dor het Hof van Beroep te Luik gewezen ;

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 3 van de wet van 30 december 1882 op de gezondheidspolitie der huisdieren en schadelijke insecten, 31, 32, 33 van het koninklijk besluit van 6 december 1978 betreffende de bestrijding van de runderbrucellose en 107 van de Grondwet :

Overwegende dat de verweerders werden vervolgd ter zake dat ze als verantwoordelijken voor runderen in de zin van artikel 2 van het koninklijk besluit van 6 december 1978 betreffende de bestrijding van de runderbrucellose, onder meer de artikelen 54 en 55 van genoemd koninklijk besluit hebben overtreden door de voorschriften van de inspecteur-dierenarts met betrekking tot het afnemen van bloed van de runderen van hun veestapel niet na te leven ;

Overwegende dat het arrest, na erop te hebben gewezen dat de beklaagden (thans de verweerders) betogen dat het koninklijk besluit van 6 december 1978 onwettig is, dat besluit op zijn wettigheid toetst en vermeldt «dat vaststaat dat de runderbrucellose een besmettelijke ziekte is ; dat bijgevolg de wet van 30 december 1882 waarbij de regering gemachtigd wordt om bij koninklijk besluit de nodige maatregelen te nemen voor de bestrijding van besmettelijke ziek-

ten van huisdieren en het koninklijk besluit van 20 september 1883 op de gezondheidspolitie der huisdieren dat een reglement van algemeen bestuur is, daarop van toepassing zijn ; dat bovengenoemde organieke wet van 30 december 1882, artikel 3, onder meer bepaalt dat de processen-verbaal waarbij de overtredingen van de krachtens de wet uitgevaardigde bepalingen worden vastgesteld, bewijskracht hebben zolang het tegendeel niet bewezen is ; dat artikel 9 van het koninklijk besluit van 20 september 1883 voorziet in een contradictoire procedure in twee instanties in geval van betwisting over de aard van de door de inspecteur-dierenarts vastgestelde besmettelijke ziekte ; dat daarentegen op grond van artikel 31 van het koninklijk besluit van 6 december 1978 enkel het Instituut voor diergeneeskundig onderzoek, de erkende laboratoria waarvan zij afhangen en die welke werken onder het toezicht van de diergeneeskundige diensten of van de inspecteurs van hun amtsgebied gemachtigd zijn om biologische proeven uit te voeren op melk, bloed en op elke andere stof, met het oog op de diagnose van runderbrucellose ; dat het Instituut voor diergeneeskundig onderzoek en de laboratoria ervan op grond van die bepaling een werkelijk monopolie bezitten inzake diagnose van brucellose ; dat de eigenaar of de houder van het dier waarvan de brucellose aldus is vastgesteld, op basis van de uitslagen van die instellingen alleen zich dient te onderwerpen aan de daaruit voortvloeiende maatregelen — wil hij zich niet schuldig maken aan overtreding van de wet — zonder dat hij kan bewijzen dat het dier niet is aangetast door brucellose, hetgeen hij slechts zou kunnen doen indien hij desnoods een niet erkend laboratorium van zijn keuze zou belasten met een tegenonderzoek ; dat aldus artikel 31 van het koninklijk besluit van 6 december 1978 in strijd is met de organieke wet van 30 december 1882, dat het bijgevolg onwettig is en er derhalve geen termen aanwezig zijn om het op de verdachten toe te passen» ;

Overwegende dat, enerzijds, artikel 1 van de wet van 30 december 1882 op de gezondheidspolitie der huisdieren en schadelijke insecten bepaalt : «De regering is gemachtigd om bij koninklijk besluit voor te schrijven de maatregelen welke de vrees van het indringen of het bestaan van aanstekende ziekten bij de huisdieren kan nodig maken binnen het land en op de grenzen, wat de handelsbetrekkingen met de vreemde betreft» ;

Dat de regering krachtens die bepaling bevoegd is om alle maatregelen voor te schrijven die nodig zijn voor het in de wet aangegeven doel ;

Dat de omstandigheid dat de regering bij koninklijk besluit van 20 september 1883 een reglement van algemeen bestuur op de gezondheidspolitie der huisdieren heeft vastgesteld, geenszins verhindert dat de regering bij een later koninklijk besluit, ten deze het besluit van 6 december 1978, de specifieke maatregelen voorschrijft welke noodzakelijk zijn voor de bestrijding van de runderbrucellose ;

Overwegende dat, anderzijds, volgens artikel 3 van de wet van 30 december 1882, de processen-verbaal waarbij overtredingen van de krachtens de wet uitgevaardigde bepalingen worden vastgesteld, bewijskracht hebben zolang het tegendeel niet is bewezen ;

Overwegende dat artikel 31.1 van het ter uitvoering van de wet van 30 december 1882 uitgevaardigde koninklijk besluit van 6 december 1978 betreffende de bestrijding van de runderbrucellose bepaalt dat, wat de toepassing van dat besluit betreft, «slechts het Nationaal Instituut voor diergeneeskundig onderzoek en de in bijlage III voorkomende laboratoria gemachtigd zijn biologische proeven te verrichten op melk, bloed en op elke andere stof, met het oog op de diagnose van runderbrucellose»;

Overwegende dat dit koninklijk besluit de verantwoordelijke voor de runderen niet verbiedt om voor de verdediging van zijn belangen eventueel de dierenarts van zijn keuze te raadplegen, zelfs als laatstgenoemde door de overheid niet is aangenomen; dat de verantwoordelijke voor runderen krachtens de artikelen 4, 5, 11 en 24 van het koninklijk besluit verplicht is, ingeval dat er verdenking van brucellose bestaat of ingeval dat hij officieel in kennis wordt gesteld van het bestaan van brucellose, bepaalde onderzoeken te doen verrichten door een aangenomen dierenarts; dat hij evenwel krachtens die reglementaire bepalingen, de dierenarts mag kiezen;

Overwegende dat artikel 31.1 van dat koninklijk besluit — dat enkel de beperking beoogt, in het belang van de volksgezondheid, van de inrichtingen die gemachtigd zijn om biologische proeven op melk, bloed en op elke andere stof te verrichten met het oog op de diagnose van runderbrucellose — niet belet dat eventueel het tegenbewijs wordt geleverd van de vaststellingen, in de processen-verbaal gedaan door de aangestelden die bevoegd zijn om de overtredingen van dat besluit vast te stellen;

Overwegende dat het arrest door de verweerders op de hierboven weergegeven gronden te ontslaan van de rechtsvervolg, die tegen hen is ingesteld wegens overtreding van de artikelen 54 en 55 van het koninklijk besluit van 6 december 1978 betreffende de bestrijding van de runderbrucellose, de in het middel aangegeven bepalingen schendt;

(...)

NOOT—De bestrijding van de runderbrucellose

1. De bestrijding van de runderbrucellose maakt het voorwerp uit van het koninklijk besluit van 6 december 1978 (*B.S.*, 12 december 1978, p. 15369) en de ministeriële besluiten van 22 oktober 1979 (*B.S.*, 27 februari 1981) en 10 juni 1982 (*B.S.*, 13 juli 1982). Wij hebben in deze kolommen reeds een analyse gemaakt van de voornaamste bepalingen van het K.B. van 6 december 1978 (A. Winants, «De bestrijding van de runderbrucellose», *R.W.*, 1979-80, 665), waarbij wij onderstreepten dat het vooral van de dierenartsen zou afhangen dat deze reglementering terdege werd toegepast. Het arrest van het Hof van Cassatie van 10 maart 1982 kan enkel deze indruk versterken.

2. De reglementering met betrekking tot de runderbrucellose die, het zij benadrukt, in overeenstemming is met de E.E.G.-richtlijnen, is destijds door een aantal veehouders negatief onthaald. De uitleg hiervoor moet o.a. gezocht worden in het feit dat het K.B. van 6 december 1978 elke inenting tegen runderbrucellose verbiedt behoudens een aantal uitdrukkelijk vermelde gevallen (art. 38). Wanneer een rund als aangetast is aangewezen, moet het worden af-

gemaakt en de eigenaar zal een vergoeding ontvangen die door de meeste veehouders als te laag wordt ervaren.

3. Reeds vrij vlug na de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen rezen er moeilijkheden in verband met de verplichte afmaking en werden er, ondanks de duidelijkheid van de tekst, beslissingen genomen die de inenting toelieten (zie A. Winants, *o.c.* 667, nr. 7). Thans schijnen de tegenstanders van deze wetgeving het over een andere boeg te gooien en wordt niet minder dan de onwettigheid van het K.B. van 6 december 1978 opgeworpen!

De argumentering komt erop neer dat het K.B. van 6 december 1978 in strijd is met de wet van 30 december 1882 op de diergeneeskundige politie en de schadelijke insecten en met het K.B. van 20 september 1883 houdende reglement van algemeen bestuur toepasselijk op de besmettelijke ziekten, omdat het een monopolie instelt voor het Instituut voor diergeneeskundig onderzoek en de erkende laboratoria inzake de diagnose van de runderbrucellose (art. 31), terwijl het artikel 9 van het K.B. van 20 september 1883 een contradictoire procedure instelt in geval van betwisting over de aard van de besmettelijke ziekte.

4. Het Hof van Cassatie weerlegt deze zienswijze reeds op afdoende manier door vast te stellen dat artikel 1 van de wet van 30 december 1882 bepaalt dat de regering gemachtigd is bij koninklijk besluit maatregelen voor te schrijven welke de vrees voor het indringen of het bestaan van aanstekende ziekten bij de huisdieren nodig kan maken, zodanig dat het overduidelijk is dat zelfs na een K.B. houdende een reglement van algemeen bestuur op de gezondheidspolitie der huisdieren, de regering bij later koninklijk besluit, met name dat van 6 december 1978, specifieke maatregelen mag nemen ter bestrijding van een specifieke ziekte, in casu de runderbrucellose. Mocht men de tegengestelde opinie zijn toegedaan, dan moet men daaruit concluderen dat alle uitvoeringsbesluiten genomen op basis van artikel 1 van de wet van 30 december 1882, zoniet onwettig dan toch overbodig zijn!

Het komt ons voor dat het Hof van Beroep te Luik een verwarring maakt tussen enerzijds de bewijskracht van de vaststellingen en het eventueel tegenbewijs dat volgens de algemeen geldende regels mogelijk is en anderzijds de diagnose van de ziekte die, om redenen van volksgezondheid, om overwegingen van wetenschappelijke aard en ten slotte wegens de noodzakelijke uniformisering met de andere E.E.G.-lid-staten aan een bepaald organisme wordt toevertrouwd dat, gelet op zijn uitrusting, het meest geschikt lijkt om deze taak te vervullen. Dit Instituut mag trouwens een aantal andere proeven opleggen (art. 32). Wij wensen er trouwens op te wijzen dat een dergelijke procedure ook voor andere materies wordt voorgeschreven, met name de bestrijding van de doping in sportcompetities, aangezien in het Belgisch Staatsblad van 23 april 1980 de lijst verschenen is van de voor dopingonderzoek erkende laboratoria (zie hierover tevens A. Winants, «Doping en strafrecht», *R.W.*, 1978-79, 2050).

5. Terwijl de profylaxie van de runderbrucellose het steeds mogelijk heeft gemaakt een grote vooruitgang te boeken in de bestrijding van deze ziekte die ook de mens kan aantasten — in 1929 waren er in ons land 51 % aange-taste veebedrijven, een cijfer dat in 1978 was teruggebracht op 3 % — dient men evenwel vast te stellen dat er de laatste jaren een heropflakking van deze kwaal werd waargeno-

men (omzendbrief minister van Justitie van 6 juni 1978). De oorzaak ligt in de onwil van sommige veehouders spontoan aangifte te doen, in het verbod van behandeling en inenting en in het systeem van vergoedingen dat volgens hen niet hun werkelijk verlies dekt (zie desagaande *Vragen en Antwoorden, Senaat*, buitengewone zitting, 1979, p. 265 en 644; *Vragen en Antwoorden, Kamer*, 11 september 1979, p. 1525). In zijn reeds geciteerde omzendbrief van 6 juni 1978 (de datum is van belang daar op dat ogenblik het verbod tot inenting nog niet bestond) schreef de toenmalige minister dat «blijkt dat een kleine kern van onwilligen een waar klimaat van weerspanningheid schept». Deze tegenstand is uiteraard nog toegenomen met het invoeren van de verplichte afmaking en dit niettegenstaande wetenschappelijke studies en statistieken hebben aangetoond dat de inenting geen afdoende bescherming biedt tegen de ziekte. Op het Ministerie van Landbouw konden wij vernemen dat er momenteel een stagnatie van deze kwaal is waar te nemen, doch dat in totaal gezien de beoogde resultaten niet werden bereikt.

Het komt ons dan ook voor dat beslissingen in de zin van die van het Hof van Beroep te Luik naast onjuist ook bijzonder ongelukkig zijn omdat zij verwarring stichten in de geest van de betrokkenen en de draagwijdte van deze wetgeving ontkrachten. Onder die optiek kunnen wij alleen maar onze vroegere conclusie (A. Winants, o.c., 668) dat de bestraffing, inzonderheid wat betreft de geldboeten, niet afdoende is, bevestigen.

Alain Winants

RAAD VAN STATE

4e KAMER — 10 APRIL 1984

Voorzitter: de h. Vermeulen

Staatsraden: de hh. Vander Stichele en Suetens

Auditeur: de h. De Brabandere

Advocaten: mrs. Brone en Amelinckx

Raad van State — Bevoegdheid — Burenhinder voortvloeiend uit overheidsop treden — Exclusieve bevoegdheid van de burgerlijke rechter.

Sinds 1960 is het Hof van Cassatie ertoe gekomen schade die rechtstreeks afhankelijk is van het verlenen van een vergunning tot het plaatsen van een kraan op de rijweg, te subsumeren onder het begrip «burenhinder».

Uit de constante rechtspraak volgt dat nu de burgerlijke rechtbanken uitsluitend bevoegd worden geacht om te oordelen over dit soort schade.

Arrest nr. 24.249
V. t/ Gemeente Temse

Gezien het verzoekschrift dat Joanna V. op 9 juli 1979 heeft ingediend, waarbij zij van de gemeente Temse een herstelvergoeding wegens buitengewone schade vordert ten bedrage van 148.051 fr., vermeerderd met 8% interest, uit hoofde van schade door haar geleden wegens de door het college van burgemeester en schepenen toegelaten wegver-

sperring in de Scheldestraat te Temse van 15 september tot 1 november 1978;

(...)

Over de gegevens van de zaak

1. Overwegende dat wat tot deze zaak heeft geleid, zich heeft voorgedaan als volgt:

1.1. Verzoekster was exploitante van een schoenhandel in de Scheldestraat te Temse.

1.2. Bij beslissing van 13 september 1978 van het college van burgemeester en schepenen werd aan de p.v.b.a. Bouwwerken P. de toelating gegeven om in de Scheldestraat een kraan op de rijweg op te stellen tot 1 november 1978, met het oog op de bouw van een appartementsgebouw.

Volgens deze toelating zou de Scheldestraat voor het gemotoriseerd verkeer worden afgesloten, maar zouden fietsers en voetgangers deze straat verder kunnen gebruiken.

1.3. Blijkens de gegevens van het dossier is de bedoelde torenkraan ter plaatse blijven staan van 15 september tot 28 november 1978.

1.4. Bij aangetekende brief van 24 april 1979 vraagt verzoekster aan het gemeentebestuur van Temse de betaling van een bedrag van 148.051 fr. als vergoeding voor de winstderving die zij beweert te hebben ondergaan voor de periode van 15 september tot 31 oktober 1978, gedurende welke het verkeer in de Scheldestraat, met vergunning van de gemeentelijke overheid, werd afgesloten.

1.5. In een brief van 27 april 1979 herhaalt de raadsman van verzoekster de vraag tot betaling van vergoeding voor de periode van 15 september tot 31 oktober 1978; hij deelt tevens mede: «Voor de periode na 1 november heeft mijn cliënte een procedure ingeleid tegen de Bouwwerken P., daar vanaf laatstvermelde datum de kraan zonder vergunning in de straat bleef staan.»

1.6. Op 9 mei 1979 antwoordt de gemeente Temse aan de raadsman van verzoekster:

«Wegens het uitvoeren van bouwwerken in de Scheldestraat werd de straat tijdelijk en gedeeltelijk afgesloten in het belang van de openbare veiligheid.

Alle maatregelen werden getroffen om de voetgangers en fietsers vrije doorgang te verlenen. Bovendien zijn in de omgeving van bedoelde straat ruime parkeermogelijkheden.»

1.7. Verzoeksters raadsman vraagt op 13 juni 1979 aan het college van burgemeester en schepenen of de brief van 9 mei 1979 te beschouwen was als een afwijzing van de eis tot schadevergoeding.

De gemeente heeft op dit schrijven niet geantwoord.

1.8. Op 9 juli 1979 dient verzoekster de thans voorliggende eis tot herstelvergoeding in.

Ten aanzien van de bevoegdheid van de Raad van State

2. Overwegende dat de verwerende partij o.m. als exceptie van niet-ontvankelijkheid aanvoert, dat het voorliggend geschil tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbank behoort; dat in dit verband in aanmerking moet worden genomen wat volgt:

2.1. artikel 11 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State kent aan de afdeling administratie de bevoegdheid toe om uitspraak te doen over eisen tot herstelvergoeding voor buitengewone schade veroorzaakt door een administratieve overheid, doch slechts «als geen ander rechtscollege bevoegd is».

2.2. Vóór 1960 heeft de Raad van State zich bevoegd verklaard in een zaak, waarin een herstelvergoeding werd gevorderd wegens verlies van cliënteel ten gevolge van de vergunning die de overheid — in casu de stad Antwerpen — aan de burens van de verzoekende partij had verleend om op de stoep terrassen uit te zetten; de bevoegdheid werd aanvaard omdat de eis van verzoekende partij steunde, noch op de schending van een recht, noch op een foutieve gedraging, terwijl de toegebrachte schade, hoewel ontstaan uit een wijziging van de situatie die door de burens werd doorgevoerd, onmogelijk was zonder vergunning van de overheid, welke onmogelijkheid tot gevolg heeft dat de ingeroepen schade rechtstreeks van die vergunning afhankelijk is (Raad van State, 11 juli 1957, nr. 5769, n.v. Boekhandel R. Van Loo).

2.3. De onderhavige vordering steunt op dezelfde grondslag.

De vordering van verzoekende partij strekt ertoe te worden schadeloos gesteld voor de schade die verzoekster beweert te hebben geleden ten gevolge van het uitvoeren, door een derde, van bouwwerken in de Scheldestraat, waarvoor de verwerende partij een «wegversperring» heeft vergund.

De verzoekende partij baseert haar vordering niet op een als foutief aangemerkte gedraging van verwerende partij, noch op de schending van een recht.

De verzoekende partij stelt dat de ingeroepen schade rechtstreeks afhankelijk is van het verlenen van de vergunning tot het plaatsen van een kraan op de rijweg.

2.4. Evenwel is het Hof van Cassatie sinds 1960 ertoe gekomen dit soort schade te subsumeren onder het begrip «burenhinder».

Indien het evenwicht tussen burens wordt verbroken zonder foutieve gedraging, kan de gestoorde buurman aanspraak maken op een billijke en passende compensatie krachtens artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek, gekoppeld aan de traditie en het algemeen vergoedingsbeginsel dat o.m. in artikel 11 van de Grondwet is vastgelegd, of krachtens het beginsel van de gelijkheid t.a.v. de openbare lasten (zie o.m. Hof van Cassatie, 6 april 1960, *Arr. Verbr.*, 1960, 722; 28 januari 1965, *R.W.*, 1964-65, 2117; 19 oktober 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 178; 27 september 1973; *Arr. Cass.*, 1974, 98; 26 mei 1983, *R.W.*, 1983-84, 1133).

2.5. Uit die constante rechtspraak volgt dat nu de burgerlijke rechtbanken bevoegd worden geacht om te oordelen over dit soort schade, wie die schade ook heeft toegebracht.

Die bevoegdheid is niet afhankelijk van de vaststelling of er al dan niet een oorzakelijk verband bestaat tussen het optreden van de overheid en de schade; ook wanneer dit soort schade direct voortspuit uit een overheidsoptreden, is de gewone rechter ter zake bevoegd.

2.6. De bevoegdheid van de rechtbanken van de rechterlijke orde sluit uit dat de Raad van State van het onderhavige geschil kennis zou nemen.

(Verwerping).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e KAMER — 8 JUNI 1983

Voorzitter: de h. Kiebooms

Rechters: mevr. Bafcop-Spinoy en mevr. Carré-Bosmans

Advocaat: mr. Vancoillie

Burgerlijke rechtspleging — Tussengeschillen en bewijs — Deskundigenonderzoek — Betwisting van het voorschot — Bevel tot tenuitvoerlegging — Rechtspleging op tegenpraak.

De rechter die het deskundig onderzoek gelast heeft, geeft, op verzoek van de meest gerede partij, een bevel tot tenuitvoerlegging ten belope van het bedrag van het voorschot dat hij vaststelt, na de expert en alle gedingpartijen in raadkamer te hebben gehoord.

Van den B.

Overwegende dat het verzoekschrift van verweerster beoogt ten laste van de oorspronkelijke eiser een bevel tot tenuitvoerlegging vast te stellen ten belope van het niet betwiste voorschot op de staat van kosten en honorarium van de aangestelde deskundigen, na zo nodig de opmerkingen van de betrokken deskundigen te hebben gehoord;

Overwegende dat verweerster van oordeel is dat de beschikking wordt verleend op eenzijdig verzoekschrift volgens de artt. 1025 tot 1034 Ger. W.; dat zij mondeling heeft laten verstaan dat de behandeling van haar verzoek diende te geschieden buiten de aanwezigheid van de tegenpartij, de huidige eisende partij, die daarop verstek liet gaan;

Overwegende dat de rechtspleging op verzoekschrift, zoals deze geregeld is in de artt. 1025 tot 1034 Ger. W. de aanwezigheid van andere partijen niet uitsluit; dat art. 1028 Ger. W. bepaalt dat de rechter, bij het onderzoek van de vordering, de verzoeker en de tussenkomende partijen kan oproepen; dat zulks insluit dat andere partijen bij de behandeling van het verzoek kunnen worden betrokken;

Overwegende dat art. 990 Ger. W., dat ter zake van toepassing is, bepaalt dat de rechter het bevel tot tenuitvoerlegging verleent na zo nodig de opmerkingen van de betrokkenen in raadkamer te hebben gehoord;

Overwegende dat deze rechtspleging analoog is aan die voor de taxatie van het honorarium van de deskundige (art. 984 Ger. W.), alwaar insgelijks op eenzijdig verzoekschrift de «partijen» worden gehoord;

Overwegende dat onder «betrokkenen» in art. 990 Ger. W. dan ook dient te worden verstaan al diegenen die een belang hebben of kunnen doen gelden bij de vaststelling van wie gehouden is de gevraagde provisie te storten, en niet alleen de betrokken deskundigen, zoals verzoekster beweert (zie ook verslag Lindemans bij de wetswijziging van art. 990 Ger. W., *Parl. St., Kamer*, 1969-70, nr. 582-3, blz. 8);

Overwegende dat zulks in casu des te meer verantwoord is daar verzoekster vraagt dat het bevel tot tenuitvoerlegging verleend wordt tegen de oorspronkelijke eiser, wiens rechten van verdediging zouden worden geschonden indien

hij geen gelegenheid zou krijgen zijn opmerkingen ter zake te doen gelden;

Overwegende dat het aldus met het oog op het onderzoek van de vordering, noodzakelijk voorkomt de huidige verzoekster en de oorspronkelijke eiser opnieuw op te roepen;

Om die redenen,

Alvorens te beslissen, beveelt de oproeping in raadkamer op de zitting van 8 september 1983, te 10.30 uur, van de beide gedingvoerende partijen.

NOOT—In dezelfde zin: Fettweis, A., Kohl, A. en De Leval, G., *Droit judiciaire privé*, 1980, 352; Lurquin, P., *Précis de l'expertise du Code Judiciaire*, Brussel, 1973, 103, nr. 89; anders: Cloquet, A., *Deskundigenonderzoek in zaken van privaatrecht*, A.P.R., Gent, 1975, 193, nr. 567.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof Brussel (6e Kamer), 17 maart 1982

Belasting over de toegevoegde waarde — Toepassingsgebied — Huur van bestelwagens — Verbouwwerken — Onderwerping aan de B.T.W. (art. 6 K.B. 10 december 1969) — Voorwaarde — Gebruik op een duurzame wijze als werkinstrument of exploitatiemiddel.

«Overwegende dat de verbouwwerken, door appellante aan de door haar gehuurde bestelwagens uitgevoerd, buiten het huurcontract vallen, daar de huurprijs alleen op de niet-verbouwde wagens slaat, zodat de ombouwings- of verbouwwerken buiten het toepassingsgebied vallen van artikel 6, § 2, van het koninklijk besluit van 10 december 1969;

«Overwegende dat deze verbouwwerken als bedrijfsmiddel aan de B.T.W. onderworpen zijn, op voorwaarde dat bedoelde verbouwde bestelwagens tevens bestemd zijn om op een duurzame wijze te worden gebruikt als werkinstrumenten of exploitatiemiddelen, overeenkomstig artikel 6, § 1, eerste lid, van voormeld koninklijk besluit;

«Overwegende dat een bedrijfsmiddel immers elk actief is, dat door de onderneming blijvend gebruikt wordt, voor haar bedrijf (cf. Tiberghien, *Handboek voor fiscaal recht*, uitg. 1979, p. 519);

«Overwegende dat uit de brief van 26 oktober 1981 van de S.A. C., eigenaar van de bestelwagens, blijkt: 1) dat in de periode van 1971-1972, bij de beëindiging van de driejaarlijkse huurovereenkomst, de verbouwwerken aan de bestelwagens ongedaan werden gemaakt, vooraleer de bestelwagens terug ter beschikking van de eigenaar werden gesteld en 2) dat op heden, nu de ombouwingswerken niet meer worden verricht door de Carrosserie V., zoals ten tijde van de litigieuze feiten op een totale ombouwingskostprijs van 268.483 fr., de volgende elementen op het einde van de huurovereenkomst kunnen worden herbruikt:

- 10 % van de prijs van de voorruit 2.150 fr.
- 40 % van de prijs van de andere ruiten 2.965 fr.
5.115 fr.

of met andere woorden, minder dan 2 % van de totale kostprijs, zodat hieruit duidelijk blijkt dat de omgebouwde bestelwagens niet bestemd waren om op een duurzame wijze in de onderneming van appellante te worden gebruikt als werkinstrumenten of exploitatiemiddelen;

«Overwegende dat geïntimeerde bijgevolg, ten onrechte vanwege appellante betaling heeft gevorderd van het bedrag van 254.189 fr., waarvan zij terecht de terugbetaling vordert.»

(Voorzitter: de h. Deviaene — Raadsheren: de hh. Van Malderen en Verougstraete — Advocaten: mrs. De Backer loco Ghysbrechts en Wouters loco Colpaert — In de zaak: N.V. N. t/ Belgische Staat).

Hof Brussel (6e Kamer), 21 april 1982.

Aanneming van werk — Projectontwikkelaar — Resultaatsverbintenis.

«Overwegende dat geïntimeerden terecht opwerpen dat appellant ter zake als 'promotor' is opgetreden; dat dit ondubbelzinnig blijkt uit de terminologie van de tussen partijen gesloten overeenkomst van 5 mei 1975, waarin appellant zich zowel in de kop als in de uiteenzetting, in artikel 1 handelend over het voorwerp van het contract, in artikel 5 nopens de volgorde van de betalingsschijven, in artikel 7 nopens de voortijdige beëindiging van het contract, in artikel 9 nopens de keuze van woonplaats en bij de ondertekening als 'bouwpromotor' betitelt; dat geïntimeerden echter ten onrechte stellen dat deskundige Kell deze hoedanigheid van appellant systematisch zou hebben genegeerd, daar in het verslag de volgende passus te lezen staat: 'Het is duidelijk dat over de verantwoordelijkheid van de hoofdaannemer of promotor de rechtbank uitsluitend zal oordelen';

Overwegende dat een 'bouwpromotor' kan worden omschreven als een persoon die zich tegenover de opdrachtgever verbindt over te gaan of te laten overgaan, tegen een wel bepaalde prijs en door middel van een contract van huur van diensten, tot de verwezenlijking van een constructieprogramma van één of meer gebouwen, dit alles eventueel gepaard met de verbintenis, hetzij persoonlijk, hetzij door bemiddeling van anderen, geheel of gedeeltelijk de aan een dergelijk project verbonden juridische, administratieve en financiële verrichtingen uit te voeren (cf. J.H. Herbots, «Nieuw Bouwrecht in Frankrijk — de wet Spinetta», *R.W.*, 1977-78, 2705);

«Overwegende dat appellant dientengevolge in zijn voormelde hoedanigheid t.o.v. de opdrachtgever, geïntimeerden, gehouden is tot een *resultaatsverbintenis*, met als gevolg dat zijn verantwoordelijkheid tegenover zijn medecontractanten niet beperkt is tot de verborgen gebreken en de onder de tienjarige aansprakelijkheid ressorterende verschijnselen, maar zich tot welke gebreken en tekortkomingen ook uitstrekt, zodra ze betrekking hebben op werken,

die niet uitdrukkelijk uit het promotiecontract zijn uitgesloten, ongeacht de omstandigheid of ze al dan niet door de 'bouwpromotor' zelf zijn uitgevoerd (cf. o.m. Recueil annuel de jurisprudence, V^e Entrepreneur, nr. 507; Brussel, 1^e K., 14 november 1978 i/z De Schrijver/Robert, onuitgegeven; Brussel, 6^e K., 18 november 1981 i/z Kumps/Laloux, onuitgegeven).»

(Voorziter : de h. Deviaene — Raadsheren : de hh. Van Malderen en Verougstraete — Advocaten : mrs. Reyners en Moons loco Vandervondelen — In de zaak : R. t/B. en R.)

NOOT — Zie in dezelfde zin : Hof Brussel, 31 mei 1978, *Res et Jura Immobilia*, 1979, 203; Rb. Hoei, 5 november 1979, *Jur. Liège*, 1979-80, 235.

Hof Antwerpen, (4e Kamer), 28 april 1982

Woningbouw — Wet Breyne — Toepassingsgebied — Verkoop van een bouwgrond met een kant-en-klare woning «onder opschortende voorwaarde van volledige afwerking» — Geen eigenlijke voorwaarde — Toepassing van de Wet Breyne.

«Overwegende dat geïntimeerden op 11 april 1978 een overeenkomst hebben gesloten met appellante, waarbij werd overeengekomen dat tegen de totale prijs van 2.650.000 fr. een bouwgrond met kant en klare woning verkocht werd 'onder opschortende voorwaarde van de volledige afwerking van de beschreven woning 150 werkdagen na het begin der werken' ;

«Overwegende dat geïntimeerden, overeenkomstig dit akkoord, een voorschot op de koopprijs van 300.000 fr. dienden te betalen en dat ze 400.000 fr. als voorschot betaald hebben ; dat ze aanvoeren dat deze verkoopovereenkomst nietig was op grond van de dwingende bepalingen van de wet van 9 juli 1971 tot regeling van de woningbouw en de verkoop van te bouwen of in aanbouw zijnde woningen ;

«Overwegende dat artikel 1 van die wet inderdaad bepaalt dat ze van toepassing is 'op iedere overeenkomst tot eigendomsoverdracht van een te bouwen of in aanbouw zijnde huis mits het huis tot huisvesting is bestemd en de koper volgens de overeenkomst verplicht is vóór de voltooiing van het gebouw één of meer stortingen te doen' ;

«Overwegende dat artikel 10 van dezelfde wet bepaalt dat er geen voorschot hoger dan 5 % van de totale prijs mag worden geëist en artikel 14 de verkoper, die de bepalingen van artikel 10 overtreedt, bestraft met geldboete en gevangenisstraf ; dat bovendien artikel 13 bepaalt dat de overeenkomst nietig is indien de verkoper of aannemer geen borg of zekerheid heeft gesteld overeenkomstig de voorschriften van artikel 12 van de wet ;

«Overwegende dat appellante beweert dat de bepalingen van de wet van 9 juli 1971 niet van toepassing zijn op de betrokken overeenkomst daar ze werd aangegaan 'onder opschortende voorwaarde van afwerking', zodat de overeenkomst slechts ontstaat na vervulling van de voorwaarde van volledige afwerking ; dat de wet van 9 juli 1971 dwingende bepalingen bevat waarvan onder geen beding kan worden afgeweken door de verkoper of door de aannemer ;

dat de wetgever deze wet uitgevaardigd heeft met het oogmerk te verbieden dat aannemers of verkopers gelden in de vorm van voorschotten, of handgeld zouden ontvangen voor werken die nog niet zijn aangevat of voor werken die nog niet voltooid zijn tenzij in de door de wet nauwkeurig omschreven gevallen en dan nog onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat er zekerheid is gesteld ; dat appellante van deze voorwaarden niet kon onttrekken door te bepalen dat de overeenkomst onder de opschortende voorwaarde werd afgesloten dat de verkoper of aannemer zijn verplichtingen nakwam, hetgeen trouwens niet eens hoefde bedongen te worden aangezien een dergelijke voorwaarde evident is ; dat trouwens ook 'onder opschortende voorwaarde' aangegane verbintenissen onder het verbod van inontvangstneming van voorschotten valt, daar de wet in dit opzicht algemeen is en geen uitzonderingen duldt ;

«Overwegende dat appellante niet betwist dat zij artikel 12 van de wet van 9 juli 1971 niet in acht heeft genomen ; dat in deze omstandigheden de sanctie vervat in artikel 13 van deze wet dient te worden toegepast en de overeenkomst nietig dient te worden verklaard nu de nietigheid aangevoerd wordt door de verkrijger of de opdrachtgever ;

«Overwegende dat het dan ook behoort appellante te veroordelen tot terugbetaling van het reeds betaalde voorschot van 400.000 fr., vermeerderd met de moratoire rente vanaf 19 april 1978, datum van de betaling der voorschotten.»

(Voorzitter : de h. Blockx — Raadsheren : de hh. Verschueren en Vandeplas — Advocaten : mrs. Arts en Verbeke — In de zaak N.V. O. t/ S. en Van G.)

NOOT — Zie en vergelijk : Rb. Antwerpen, 26 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 1837, met noot F. Delwiche.

Rb. Dendermonde (2e Kamer), 26 januari 1982

Huur — Verkoop van het gehuurde goed — Huurschade ontstaan en vastgesteld vóór de verkoop — Verkoop van het goed met inachtneming van de vastgestelde beschadigingen — Vordering van de verkoper tot vergoeding van huurschade — Geen overdracht van deze vordering door de verkoop van het goed.

Op de volgende gronden bevestigt de rechtbank het vonnis van de eerste rechter (Vred. Ninove, 21 januari 1981, *R.W.*, 1981-82, 2631, met noot) :

«Overwegende dat Etienne F. indertijd een woonhuis te Ninove heeft verhuurd aan de echtelieden Pierre M. en Maria Van R., welk goed hij staande de huur heeft verkocht aan Eddy H., blijkens verkoopakte van 30 oktober 1979 — de nieuwe eigenaar heeft de huur vervolgens beëindigd door opzegging voor eigen gebruik — ; dat hij zijn voormalige huurders tot vergoeding van 45.615 fr. saldo huurschade heeft aangesproken bij dagvaarding van 11 september 1980 (50.000 frank - 4.385 frank verrekeningsrestant tussen de betaalde waarborgsom en ten laste genomen onroerende voorheffing), onverkort de interest en de kosten ;

«Overwegende dat de bij verstekvonnis van 1 oktober 1980 toegekende vordering toegewezen is gebleven bij het

vonnis a quo, houdende tevens impliciete afwijzing van de door M. Van R. bij tegenvordering geëiste betaling van 4.385 frank (10.000 frank waarborgsom min 5.610 frank onroerende voorheffing voormeld);

«Overwegende dat de partijen ten overstaan van de eerste rechter tot een minnelijke schikking zijn gekomen op 4 oktober 1979, naar luid waarvan verslag van de staat van het goed zou worden opgemaakt door van weerskanten te benoemen deskundigen; dat de deskundigen de voor rekening van de huurders komende reparatiekosten hebben bepaald op 50.000 frank, volgens hun op 9 mei 1980 gesloten proces-verbaal;

«Overwegende dat de hoofdbetwisting de kwestie betreft of F., gelet op de vervreemding van het goed, nog hoedanigheid heeft tot invordering van kwestieuze vergoeding;

«Overwegende dat de stelling luidens welke de verhuurder pas op het einde en niet in de loop van de huur vermag te ageren tot nakoming van de bij art. 1728, 1°, B.W. opgelegde huurdersverplichting, te absoluut is; dat op overtreding van voormeld wetsartikel berustende schuld aldus ook tijdens de huur invorderbaar kan zijn; dat de tussen de partijen bereikte minnelijke schikking overigens bezwaarlijk anders dan in dat licht te beschouwen valt;

«Overwegende dat de bewuste schikking er tevens doet van blijken, dat de litigieuze huurschadeschuld ontstaan is vóór de verkoop van het goed, zodat de daaraan beantwoordende vordering F. toekomt, bij ontstentenis van een schuldvoorderingsoverdracht;

«Overwegende dat de schuldvoordering in kwestie zeker nog open stond bij de verkoop van het goed — M. Van R. beweren dat zij de reparaties hebben bewerkstelligd in natura, alvorens het goed te verlaten onder de nieuwe eigenaar, Eddy H. —; dat F. de hem toevallende rechtsvordering derhalve vermag uit te oefenen; dat zowel de werkende notaris als de koper trouwens schriftelijk bevestigen, dat de koopprijs van het goed vastgesteld is met inachtneming van de beschadigingen waarvan F. geldelijk herstel vordert;

«Overwegende dat de kwestie of M. Van R. nadien tot reparatie zijn overgegaan, uitsluitend tussen hen en H. kan rijzen;

«Overwegende dat het beloop van de tegenvordering reeds verrekend is in de inleidende vordering, waarvan het bedrag niet betwist is.»

(Voorzitter: de h. Geerinck — Rechter: de hh. Van Winckel en De Ridder — Advocaten: mrs. De Croock loco Sonck en Raes loco Devriendt — In de zaak: M. en Van R. t/ R.)

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 16/83 — K. Prantl (prejudicieel) — *Vrij verkeer van goederen — Artikelen 30 en 36 EEG-Verdrag en industriële en commerciële eigendom — Gemeenschappelijke marktordening en optreden van de Lid-Staten* — 13 maart 1984.

Het Landgericht München heeft twee vragen gesteld over de uitlegging van de artikelen 30 en 36 van het Verdrag,

teneinde te kunnen beoordelen of artikel 17 van de Duitse «Verordnung über Wein, Likörwein und Weinhaltige Getränke» van 15 juli 1971 verenigbaar is met het gemeenschapsrecht.

Deze vragen zijn gerezen in het kader van een strafvervolgung tegen Prantl, een Italiaanse handelaar in dranken, aan wie wordt telast gelegd dat hij met wederrechtelijke gebruikmaking van zogenoemde Bocksbeutel flessen Italiaanse rode wijn in de Bondsrepubliek Duitsland heeft ingevoerd, opgeslagen en verkocht.

Het gaat om een typische buikfles waarvan het gebruik in Franken op een eeuwenoude traditie teruggaat.

Ook in de Italiaanse provincie Trentino Alto Adige is het gebruik van de Bocksbeutel fles in zwang. De Italiaanse fles is iets ronder dan de Bocksbeutel uit Franken en heeft een iets kortere hals.

Paragraaf 17 van de Duitse wijnverordening bepaalt:

«In Bocksbeutel flessen van het traditionele type mag enkel in bepaalde gebieden voortgebrachte kwaliteitswijn uit Franken, uit het Taubertal, uit Baden en uit Schüpfergrund, alsmede uit de gemeenten Neuweier, Steinbach, Umweg en Varnhalt in de handel worden gebracht», en paragraaf 23, lid 2:

«Overeenkomstig paragraaf 67, Abs. V, nr. 2 van het Weingesetz wordt bestraft degene die in strijd met paragraaf 17 andere dan de daar genoemde produkten in Bocksbeutel flessen in de handel brengt».

Naar aanleiding van dit geding heeft het Landgericht twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de artikelen 30 en 36 van het Verdrag.

Artikel 30 EEG-Verdrag

De nationale rechter wenst in wezen te vernemen of artikel 30 van het Verdrag aldus moet worden uitgelegd dat indien een Lid-Staat op de invoer van wijn van oorsprong uit een andere Lid-Staat een regeling toepast die het gebruik van flessen van een bepaalde vorm voorbehoudt aan bepaalde nationale producenten en het gebruik van soortgelijke flessen door andere producenten bestraft, dit een maatregel vormt van gelijke werking als een kwantitatieve beperking.

De Bondsregering betoogde dat de omstreden bepaling inzake de wijn niet onder artikel 30 EEG-Verdrag valt, daar zij:

— geen nationale maatregel is die het intracommunautaire handelsverkeer merkbaar nadelig kan beïnvloeden;

— zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing is;

— enkel het gebruik van de originele Bocksbeutel bestraft;

— een rechtvaardiging vindt in redenen die verband houden met de bescherming van de consument en de eerlijkheid van het handelsverkeer. De originele Bocksbeutel moet immers worden beschouwd als een indirecte aanduiding van de geografische herkomst.

Een regeling als die van artikel 17 van de Wein-Verordnung, welke het gebruik van flessen van een bepaalde vorm voorbehoudt aan bepaalde producenten van inlandse wijnen, heeft een beschermende werking voorzover deze producenten daardoor in een gunstiger positie komen te staan dan producenten van andere Lid-Staten die hun wijnen van

oudsher bottelen in flessen van identieke of nagenoeg identieke vorm.

De producenten van de Lid-Staat van uitvoer worden daardoor immers verplicht hun wijn voor bepaalde markten in andere flessen te bottelen dan zij traditioneel zowel in hun land van oorsprong als op de markten van de andere Lid-Staten gewoon zijn te gebruiken.

Dit maakt het in de handel brengen van deze wijnen moeilijker en duurder, met name door de bijkomende kosten die nodig zijn om de produkten speciaal te bottelen, teneinde te voldoen aan vereisten die gelden op de markt waarvoor zij zijn bestemd.

Het is juist, gelijk het Hof herhaaldelijk heeft verklaard, dat, waar een volledige gemeenschapsregeling betreffende de opmaak van de betrokken produkten ontbreekt, de belemmeringen van het intracommunautaire verkeer als gevolg van dispariteiten in de nationale regelingen dienen te worden aanvaard voor zover een dergelijke regeling zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing is en als noodzakelijk is te beschouwen met het oog op dringende behoeften, onder meer verband houdende met de bescherming van de consument en de eerlijkheid van de handelstransacties.

Er dient op gewezen dat in een gemeenschappelijke marktordening de bescherming van de consument en de eerlijkheid van de handelstransacties met betrekking tot de opmaak van wijn moeten worden verzekerd met wederzijdse inachtneming van de eerlijke en traditionele praktijken in de verschillende Lid-Staten.

Het belang van de gemeenschapsvoorschriften betreffende de etikettering van wijnen voor de bescherming van de consument mag niet uit het oog worden verloren.

Artikel 36 EEG-Verdrag

De nationale rechter wenst te vernemen of de toepassing van een regeling die het gebruik van flessen van een bepaalde vorm voorbehoudt aan een groep nationale wijnproducenten, een rechtvaardiging kan vinden in een van de door artikel 36 E.E.G.-Verdrag toegestane afwijkingen van het fundamentele beginsel van het vrije verkeer van goederen.

De Bondsregering betoogde enerzijds dat artikel 17 van de Wein-Verordnung gerechtvaardigd is om redenen van openbare orde, en anderzijds dat het bottelen van de wijn uit Franken en Baden in «originele Bocksbeutelflessen» een indirecte herkomstaanduiding en bijgevolg een industrieel en commercieel eigendomsrecht van de in die streken gevestigde producenten vormt, dat door de omstreden regeling geldig kon worden beschermd.

Het Hof heeft voor recht verklaard:

«1. Artikel 30 EEG-Verdrag moet aldus worden uitgelegd, dat indien een Lid-Staat een nationale wettelijke regeling toepast die het gebruik van flessen van een bepaalde vorm voorbehoudt aan bepaalde nationale producenten, dit een maatregel vormt van gelijke werking als een kwantitatieve beperking, wanneer het gebruik van flessen van die of van een soortgelijke vorm beantwoordt aan een eerlijke en traditionele praktijk in de Lid-Staat van oorsprong.

2. Artikel 36 EEG-Verdrag moet aldus worden uitgelegd, dat maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperkingen, welke voortvloeien uit een nationale wettelijke regeling die het gebruik van flessen van een bepaalde vorm voorbehoudt aan bepaalde nationale produ-

centen of handelaren, niet gerechtvaardigd kunnen zijn

— om redenen van openbare orde, onverschillig of die regeling al dan niet strafbedreigingen bevat;

— om redenen verband houdende met de bescherming van de industriële en commerciële eigendom, op grond dat het gebruik van dergelijke flessen door de nationale producenten op een traditie berust, wanneer dezelfde of soortgelijke flessen ingevolge eerlijke en traditionele praktijken in een andere Lid-Staat gebruikt worden voor het in de handel brengen van wijnen uit die Staat.».

Zaak 310/81 — Ente italiano di servizio sociale (E.I.S.S.)/ Commissie — *Bijstand van het Europees Sociaal Fonds — Vergoeding van de schade ontstaan door de vermindering van de bijstand* — 15 maart 1984

De E.I.S.S. heeft beroep ingesteld tot vergoeding van de schade die zij heeft geleden doordat de Commissie haar het bedrag van Lit. 371 649 981 dat zij, overeenkomstig artikel 2, lid 2, van het besluit van de Commissie van 27 december 1973 vóór april 1978 per saldo had moeten ontvangen, niet ter beschikking heeft gesteld, en van de schade in de vorm van een aanzienlijke renteschuld, ontstaan doordat zij een grote lening bij een bank heeft moeten opnemen, omdat zij van voornoemd bedrag niet tijdig gebruik heeft kunnen maken.

Het beroep tot schadevergoeding steunt uitsluitend op de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap (artikel 215, tweede alinea).

In 1972 heeft het Italiaanse Ministerie van Arbeid en Sociale Zaken de E.I.S.S. gelast een bijzonder project voor te bereiden en in te dienen met het oog op de opleiding en de omscholing van «Italiaanse werklozen of werknemers die in een onzekere arbeidssituatie verkeren».

Bij een aan de Italiaanse Republiek gerichte beschikking van 27 december 1973 hechtte de Commissie haar goedkeuring aan de door Italië ingediende aanvraag om bijstand voor de opleiding in 1973 en 1974 «van ongeveer 1 150 jeugdige werklozen in de Mezzogiorno».

Blijkens het dossier heeft de Commissie naar aanleiding van een in juni /juli 1974 door haar ambtenaren en door ambtenaren van het Italiaanse Ministerie van Arbeid verrichte controle geoordeeld dat de door verzoekster in 1973 ondernomen actie niet aan de voorwaarden van haar beschikking voldeed en heeft zij derhalve de bijdrage van het Fonds voor 1975 geweigerd.

Voor de jaren 1974, 1975 en 1976 is een bedrag van Lit. 345 763 716 geweigerd op grond dat de ondernomen actie niet in overeenstemming was met de communautaire regeling en inzonderheid met de voorschriften van de beschikking van de Commissie.

Er dient aan te worden herinnerd dat in het kader van de financieringsprocedure van het Europees Sociaal Fonds de financiële betrekkingen ontstaan enerzijds tussen de Commissie en de betrokken Lid-Staat en anderzijds tussen deze Lid-Staat en de begunstigde instelling.

Om in een dergelijke situatie te kunnen spreken van een aansprakelijkheid van de Gemeenschap jegens de begunstigde instelling is het niet voldoende te beweren zoals verzoekster doet dat men jegens de Commissie recht heeft op een saldo, op grond dat de «handelingen» of «het gedrag» van deze laatste ongeldig of onrechtmatig zijn.

Het staat aan verzoekster de feitelijke en juridische elementen aan te dragen die het oorzakelijk verband tussen de aangevoerde schade en bepaalde aan de Gemeenschap te wijten onrechtmatige handelingen kunnen schragen.

Waar dergelijke preciseringen ontbreken, kan het beroep niet slagen.

Het Hof, rechtdoende:

«— Verwerpt het beroep.

«— Verwijst verzoekster in de kosten van het geding.»

Zaak 348/82 — Firma Industrie Riunite Odolesi SpA/Commissie — *Productiequota voor staal — Bestellingen van derde landen* — 15 maart 1984.

De firma I.R.O. (gevestigd in de provincie Brescia, Italië) heeft een beroep ingesteld tot nietigverklaring van beschikking C (82) 1631/3 van de Commissie betreffende een geldboete als bedoeld in artikel 58 EGKS-Verdrag, subsidiair, tot verlaging van de bij die beschikking opgelegde geldboete, en meer subsidiair tot verlenging van de betalingstermijnen voor deze geldboete.

Verzoekster had het quotum voor betonstaal (categorie V) en overig staafstaal (categorie VI) met 4 999 ton overschreden en daarvoor een geldboete van Ecu 374 925 of Lit. 502 601 959 opgelopen.

Verzoekster betoogt dat de overschrijding van het quotum te wijten is aan de tegenstrijdige en onbillijke houding van de Commissie die, na de indruk te hebben gewekt de uitvoer van ijzer- en staalprodukten naar derde landen aan te moedigen, haar plots heeft verboden de nodige hoeveelheid daarvan te produceren om een bestelling in een derde land te honoreren. De Commissie zou geen rekening hebben willen houden met een bestelling van 30 000 ton betonstaal voor Lybië.

Verzoekster stelt op grond van dezelfde omstandigheden dat het bedrag van de geldboete onevenredig is aan de inbreuk.

Het eerste middel komt erop neer dat zij de rechtmatigheid van de quotabeschikkingen van de Commissie betwist. Deze beschikkingen zijn definitief geworden nu zij niet binnen de door het Verdrag gestelde termijnen zijn aangevochten. Verzoekster kan zich dan ook niet met succes op de onrechtmatigheid ervan beroepen.

Wat de verlaging van de geldboete betreft, is de bestelling voor Lybië niet voldoende om verzoekster vrij te pleiten van wat haar door de Commissie wordt aangewreven. De voorzichtigheid die elke onderneming op een gereglementeerde markt als de staalmarkt in 1981 in acht behoort te nemen had verzoekster ertoe moeten aanzetten haar voorzorgen te nemen en onmiddellijk om de nodige aanpassing van de toegekende quota te verzoeken; in geval van een ongerechtvaardigde weigering kon zij daartegen dan eventueel beroep instellen.

Ten slotte is de geldboete berekend op basis van Ecu 75 per ton, waarmee het quotum is overschreden, daar waar de totale overschrijding meer dan 10 % van het quotum bedroeg en derhalve de toepassing van een hoger boetepercentage toeliet.

Het Hof is van oordeel dat het bedrag van de boete niet moet worden verlaagd.

Het Hof, rechtdoende:

«1) Verwerpt het beroep.

2) Verwijst verzoekster in de kosten van het geding.»

Zaak 64/82 — Tradax Graanhandel BV/Commissie — *Cif-prijs granen* — 15 maart 1984

De firma Tradax Graanhandel heeft beroep ingesteld ten einde te doen vaststellen dat de Commissie in strijd met het Verdrag heeft nagelaten haar de berekeningselementen mee te delen, op basis waarvan zij voor het tijdvak van 28 tot en met 31 oktober 1980 de bij de invoer van maïs toegepaste heffingen had vastgesteld, ofschoon Tradax haar bij brief van 24 november 1981 om deze elementen had gevraagd.

Voorts strekt het beroep tot nietigverklaring krachtens artikel 173, tweede alinea, van de brief van de Commissie van 14 december 1981, ondertekend door de heer Williamson — adjunct-directeur-generaal Landbouw — waarbij zij Tradax meedeelde dat de cif-prijzen geheel in overeenstemming met de bepalingen van de verordeningen waren vastgesteld..

Ten slotte strekt het beroep tot toekenning krachtens artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag van een vergoeding van één gulden wegens de schade die Tradax zou hebben geleden door de weigering van de Commissie om haar de gevraagde berekeningselementen te verstrekken.

Tot staving van het beroep krachtens zowel artikel 173 als artikel 215 EEG-Verdrag betoogt verzoekster dat de Commissie op grond van beginselen van behoorlijk bestuur, legaliteit en bescherming van de rechten van justitiabelen, rechtszekerheid en bescherming van het gewettigd vertrouwen, verplicht was haar de gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Krachtens een beginsel van behoorlijk bestuur, dat de rechtstelsels der Lid-Statens gemeen hebben, hebben de justitiabelen recht op informatie of althans op toegang tot de hen betreffende administratieve bescheiden.

Ingevolge de beginselen van rechtszekerheid en van bescherming van het gewettigd vertrouwen moeten de justitiabelen zich ervan kunnen overtuigen dat de overheid bij de vaststelling van hen rakende besluiten niet heeft gedwaald ten aanzien van de feiten of het recht, en mitsdien moeten zij de daartoe noodzakelijke inlichtingen kunnen verkrijgen.

De Commissie voert aan, dat de brief van 14 december 1981 niet een weigering was om de door verzoekster gevraagde elementen te verstrekken. De brief laat zich er niet over uit, of het verzoek van verzoekster zou worden ingewilligd, en laat verzoekster volledig vrij nader op de zaak in te gaan.

De Commissie betoogt, dat noch uit de verordeningen betreffende de vaststelling van de heffingen in de sector granen, noch uit de beginselen waarop verzoekster zich beroept, noch uit de rechtspraak van het Hof enige verplichting voor de Commissie kan worden afgeleid om alle door verzoekster gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Volgens de Commissie zijn beginselen van behoorlijk bestuur niet van toepassing wanneer de Commissie niet als administratie bestuurshandelingen verricht, doch als wetgever recht schept.

Met het oog op de eerbiediging van de beginselen van legaliteit en van bescherming van de rechten van justitiabelen zouden inlichtingen enkel behoeven te worden verstrekt in enige welbepaalde omstandigheden, met name wanneer de betwisting reeds voor de bevoegde rechter dient, zulks om een deugdelijke rechterlijke toetsing mogelijk te maken.

De Commissie merkt op dat verzoekster zich nooit op dergelijke omstandigheden heeft beroepen.

De eerste vraag die zich voordoet, is of de door Williamson ondertekende brief van 14 december moet worden aangemerkt als een standpuntbepaling van de Commissie in antwoord op de schriftelijke aanmaning van 24 november 1981. Er kan immers niet worden ontkend, dat wanneer op een verzoek om toegang te krijgen tot de cijfers waarop de cif-prijzen zijn gebaseerd, en om de gebruikte documenten ter plaase te mogen inzien, enkel wordt geantwoord dat de cif-prijzen geheel in overeenstemming met de bepalingen van de verordeningen zijn vastgesteld, dit een weigering vormt.

Derhalve moet worden onderzocht of deze weigering gerechtvaardigd was, dan wel of de Commissie integendeel verplicht was verzoekster de gevraagde gegevens te verstrekken en haar ter plaatse inzage te geven in de relevante documenten. Het Hof was dan ook van oordeel, dat ten aanzien van de betrokkenen de nodige zorgvuldigheid is betracht en aan de vereisten voor een deugdelijke rechterlijke toetsing is voldaan, indien de Commissie aan partijen de technische elementen verschaft op grond waarvan zij de prijzen franco-grens heeft vastgesteld, wanneer deze vaststelling voor de bevoegde rechter wordt betwist.

In deze omstandigheden kan niet worden gezegd dat op de Commissie een algemene verplichting rust om elk economisch subject desgevraagd de gegevens te verstrekken die als grondslag voor de vaststelling van de cif-prijzen hebben gediend.

Het Hof, rechtdoende,

- «1. Verwerpt het beroep in al zijn onderdelen.
2. Verwijst verzoekster in de kosten van het geding.»

Zaak 313/82 — NV Tiel Utrecht Schadeverzekering/Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds (prejudicieel) — *Verkeersongeval — Ziektekosten — Terugbetaling aan verzekeringsinstelling* — 15 maart 1984..

De Burgerlijke Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt (België) heeft twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 93 van verordening nr. 1408/71 van de Raad betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op migrerende werknemers.

De vragen zijn gesteld in het kader van een geding tussen de Nederlandse verzekeringsmaatschappij NV Tiel-Utrecht Schadeverzekering en het Belgische Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, in verband met een verkeersongeval in België, waarvan Van Horne, Nederlands onderdaan woonachtig in Nederland, het slachtoffer was.

Er is aangetoond dat het hierbedoelde ongeval was veroorzaakt door een onbekend gebleven derde. De NV Tiel Utrecht, waarbij het slachtoffer was verzekerd, heeft aan deze laatste een vergoeding van BF 94 069 wegens ziektekosten uitgekeerd en in België tegen het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds een vordering tot terugbetaling van dat bedrag ingesteld.

Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds heeft betoogd niet tot terugbetaling gehouden te zijn, op grond dat artikel 70 van de Belgische wet van 9 augustus 1963 tot invoering van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering het recht van terugvordering tegen het fonds alleen toekent aan de Belgische instellingen die met

de uitvoering van de wet inzake de verplichte verzekering zijn belast.

De NV Tiel-Utrecht heeft onder verwijzing naar artikel 93 van verordening nr. 1408/71 betoogd, dat zij moet worden aangemerkt als een «orgaan» in de zin van die verordening en bijgevolg moet worden gelijkgesteld met de Belgische verzekeringsorganen.

Volgens het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds zijn de betrekkingen tussen de NV Tiel-Utrecht en de verzekerde van contractuele aard, en kan de nationale wettelijke regeling niet «analoog» worden toegepast op een rechtspersoon naar Nederlands recht.

Naar aanleiding van dit geschil heeft de nationale rechter twee prejudiciële vragen gesteld.

De eerste vraag is in wezen erop gericht te vernemen welke de draagwijdte is van het begrip «orgaan» in de zin van artikel 93, lid 1, van verordening nr. 1408/71..

Na onderzoek van verordening nr. 1408/71 heeft het Hof voor recht verklaard:

«Onder 'orgaan' als bedoeld in onder meer artikel 91, lid 1, van verordening nr. 1408/71, moet ten aanzien van elke Lid-Staat worden verstaan het lichaam of de autoriteit belast met de uitvoering van de gehele of een deel van de wetgeving van een Lid-Staat betreffende de in die verordening genoemde takken en stelsels van sociale zekerheid.»

De tweede vraag van de nationale rechter is niet relevant daar zij betrekking heeft op een artikel van een verordening die op de contractuele betrekkingen tussen verzekeraar en verzekerde niet van toepassing is.

BOEKEN

W.C.J. ROBERT en J.M.A. WAAIJER, eds., *Relatievrijheid en recht*. Inleiding en verslag van de Leidse conferentie van 25 en 26 mei 1982, Deventer, Kluwer, 1983, XV-378 p.

Voor ons ligt het zoveelste werk dat de reeds rijke Noordnederlandse literatuur over het recht m.b.t. het niet-gehuwd samenwonen komt verrijken. Zoals de ondertitel het aanduidt is dit boek de weergave van verslagen en discussies op een conferentie over de juridische aspecten van het niet-gehuwd samenwonen die te Leiden in mei 1982 heeft plaatsgehad.

De talrijke opgenomen stukken (ik tel 28 referaten, daarnaast zijn er inleidingen, discussies, conclusies) vormen een lijvige bundel, die een schat van gevarieerde materialen biedt. Deze zijn verdeeld over vier afdelingen (zoals de conferentie zelf), nl. rechtspolitiek, vermogensrecht, fiscaal recht en sociaal zekerheidsrecht, jeugdrecht.

Het is onbegonnen werk de behandelde onderwerpen te gaan opsommen. Een wat willekeurige selectie: «Relatievrijheid is nog toekomstmuziek» (L. Rempt-Halsmans, een VVD-standpunt); «Het gezin een hoeksteen?» (C. Weijers, een CDA-standpunt); «Enkele stellingen en beschouwingen» (R. Dillemans); «Hoe kan de wetgever het non-discriminatiebeginsel gestalte geven?» (I. Ascher-Vonk); «De (vermogensrechtelijke) positie van de huishoudelijke partij» (P. Neveman); «De erfrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot en die van de overlevende partner in buitenhuwelijkse relaties» (E. Luyten); «Relatievrijheid versus eenheid van draagkracht» (C. Langereis); «Gelijkberechtiging en sociale zekerheid» (L. De Graaf); «De afstammingsovereenkomst» (J. Bartels); «De relatievrijheid van het kind» (H. Roethof).

Het werk bevat ook drie lezenswaardige rechtsvergelijkende bijdragen over het ongehuwd samenleven in het recht van Zweden (A. Agell), West-Duitsland (H. Strätz) en Engeland (S. Cretney).

Men moet in deze bundel niet vooral gegevens zoeken over het Nederlands positief recht over het concubinaat: de opzet van de organisatoren van de conferentie was duidelijk een heel andere, nl. een aantal deskundigen hun mening te doen uitdrukken over wat dit recht in de toekomst moet inhouden, en welk beleid de overheid inzake huwelijk en niet-gehuwd samenwonen behoort te volgen.

De toestand doet zich heel anders voor in Nederland dan in België. In Nederland wordt de «relatievrijheid», de vrijheid om zijn samenleven te organiseren zoals men wil, principieel erkend. (Wat niet meteen betekent dat alle discriminaties geheel weggeveegd zijn.) Thema's zoals de geoorlooftheid van het concubinaat, strijdigheid met openbare orde en/of goede zeden komen gewoon niet aan bod, terwijl een Belgisch auteur zou beginnen met zich in deze aangelegenheid langdurig te verdiepen.

Waar stelt de Nederlandse jurist of beleidsman dan wel belang in? Minder in het affirmeren van de relatievrijheid en non-discriminatie, dan wel in de meer concrete vraag: hoe kan men ze realiseren? Wat betekenen ze in de praktijk? En, heel vaak, hoeveel zullen ze kosten en ten laste van wie? «Vandaar dat de centrale vraag van de conferentie luidt: 'Relatievrijheid voor wiens rekening,» de overheid of de betrokkenen zelf? Een direct hierop aansluitende vraag luidt: in hoeverre mag de relatievrijheid — of de ontwikkeling daarvan — beperkt worden doordat deze niet langer voor rekening van de overheid kan komen?» (p. XII).

Hier mag men niet uit besluiten dat de bundel alleen bijdragen over vermogensrechtelijke aangelegenheden, centenkwesies bevat, integendeel: ik denk aan bepaalde «rechtspolitieke» referaten (principe van de relatievrijheid) en aan die omtrent het jeugdrecht (verantwoordelijkheid van ouders niettegenstaande hun relatievrijheid, relatievrijheid van jongeren).

Onder de conclusies waartoe de conferentie kwam (p. 373-378) vermeld ik de volgende:

— De relatievrijheid wordt positief gewaardeerd; het recht mag niet zoals nu exclusief huwelijksgericht zijn, maar moet zich neutraal opstellen t.o.v. de samenlevingsvormen.

— Maar de uitbreiding van de keuzevrijheid mag niet leiden tot vergroting van de collectieve lasten (een behoorlijke minderheid was het hiermee niet eens).

— Het nieuwe recht moet inbreuken op de privacy vermijden.

— Relatievrijheid onderstelt de maatschappelijke gelijkheid van de partners, o.m. gelijke verdeling voor mannen en vrouwen in de arbeidsposities.

— Geen algemene vermogensrechtelijke regeling voor alle relaties is wenselijk, wel een gedetailleerde wetgeving voor ieder rechtsgevolg afzonderlijk.

— Voor een algemene registratiemogelijkheid voor alle niet-gehuwd samenwonenden bestaat geen behoefte.

— Via wetswijziging behoort gerechtelijke verdeling van de roerende goederen van niet-gehuwd samenwonenden mogelijk te zijn, ook als ze in eigendom aan één der partijen behoren.

— «De wetgever dient een erflater de mogelijkheid te bieden ten behoeve van de langstlevende partner in een niet-huwelijkse relatie een verzorgingsregeling te treffen die onaantastbaar is voor legitimarissen.»

— De langstlevende partner in een niet-huwelijkse relatie behoort een overlevingspensioen te kunnen genieten.

— Individualisering is gewenst bij de heffing van inkomstenbelasting.

— «Minimale regels van dwingend recht (moeten) ervoor zorgen dat het bedrag van het kind niet wordt opgeofferd aan de relatievrijheid van de ouders.»

Ik vrees dat deze enkele beschouwingen niet voldoende de rijkdom aan ideeën die in het werk vervat zijn, in het licht stellen, maar ik hoop toch te hebben doen aanvoelen dat de bundel een *must* is voor al wie geïnteresseerd is in het familierecht (inclusief natuurlijk het patrimoniaal familierecht) en in zijn raakvlakken met o.m. zakenrecht, fiscaal recht en sociale zekerheidsrecht.

J.M. Pauwels

L. VANDEN BERGHE, **Overheidsaansprakelijkheid in belastingzaken voor verkeerde inlichtingen**, Brussel, Samsoms fiscale monografieën, 1983/4, 105 p.

Het vraagstuk van de overheidsaansprakelijkheid in belastingzaken voor verkeerde inlichtingen wint heden ten dage voortdurend

aan belang. Het is dan ook nuttig dat hieraan een speciale monografie wordt gewijd. De auteur werkt het onderwerp geleidelijk uit. Hij vangt aan met een overzicht van de ontwikkeling van het leerstuk der overheidsaansprakelijkheid in het algemeen, waarbij speciale aandacht wordt geschonken aan de algemene overheidsaansprakelijkheid uit hoofde van verkeerde inlichtingen, aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en aan de algemene regels nopens de aansprakelijkheid van de overheid voor haar personeel. Uitgaande van het openbare-orde karakter van de belastingwetten, onderzoekt de auteur vervolgens specifiek in fiscale zaken het recht van de belastingplichtigen op inlichtingen, het fiscaal perspectief van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en de rechtsgevolgen van in strijd met de fiscale wet verstrekte inlichtingen. Hij besluit met een schets van de concrete voorwaarden tot aansprakelijkheid van de fiscus in geval van foutieve inlichtingen en van de rechtsgevolgen van het verzuim om inlichtingen te verstrekken.

De algemene regel inzake overheidsaansprakelijkheid voor verkeerde inlichtingen is dat een vergissing, door de administratie begaan bij de interpretatie van de wet, op zichzelf geen quasi-delictuele fout uitmaakt, doch slechts tot aansprakelijkheid van de administratie kan leiden wanneer de verkeerde inlichting is verstrekt zonder voldoende onderzoek (nalatigheid) of zonder de onzekerheid van de opgegeven oplossing te laten blijken (onvoorzichtigheid). Naar geldend Belgisch recht staat deze aansprakelijkheid evenwel los van de verschuldigheid van de belasting zelf. Wegens het legaliteitsbeginsel in het fiscaal recht hebben de foutieve inlichtingen vanwege de fiscus niet tot gevolg dat de wettelijk verschuldigde belasting achterwege zou blijven. De belastingplichtige kan in de huidige stand van de rechtspraak enkel de vergoeding eisen van de schade, onderscheiden van de wettelijk verschuldigde belasting. Deze regeling wordt door de auteur betreurd. Hij verwijst in dat opzicht naar de totaal anders geëvolueerde toestand in Nederland, waar de Hoge Raad heeft aanvaard dat de strikte toepassing van de wet, waaruit de belastingschuld rechtstreeks voortvloeit, onder omstandigheden dermate in strijd kan komen met een of meer beginselen van behoorlijk bestuur, dat van die toepassing moet worden afgezien. Het aannemen van deze houding wordt op goede gronden door de auteur ook voor het Belgisch fiscaal recht bepleit. Niet alleen zou het een billijke oplossing zijn; het zou bovendien een aanzienlijke verfijning van ons fiscaal rechtsdenken betekenen, mocht men erkennen dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in omstandigheden voorrang kunnen hebben op het al te strikt geïnterpreteerd legaliteitsbeginsel.

Dr. Stefaan Van Crombrugge

TIJDSCHRIFTEN

Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid, 1983.

nr. 8-9, augustus-september

Perrin, G., Honderd jaar sociale verzekering; X., Wetgeving; Willame, E., noot onder Cass., 18 april 1983 (verjaring van de vordering tot betaling van kinderbijslag in het regime van de werknemers); Pieters, D., Geneeskundige verzorging verstrekt in de burgersector aan militaire slachtoffers van een dienstongeval; X., Het Xde wereldcongres ter voorkoming van arbeidsongevallen en beroepsziekten; X., De aanvullende pensioenregelingen: een meer dan ooit onontbeerlijk middel tot behoud van de levensstandaard van de gepensioneerden; X., Nieuws in het kort.

Cahiers de droit européen, 1983

nr. 5-6

Jeantet, F.C., Un progrès dans la notion d'unité de marché de la Communauté européenne; Louis, J.-V., Siège et lieux de travail du Parlement (noot onder H.v.J., 10 februari 1983, in de zaak nr. 230/81, Groot-Hertogdom Luxemburg t/ Europees Parlement); Amphoux, J., Chronique de jurisprudence. Cour de justice des communautés européennes. Décisions rendues du 6 septembre 1982 au 14 juillet 1983; Robins, Chronique législative (1er août 1983 au 31 décembre 1983).